

ВОГОНЬ НА ДОНБАСІ ПРИПИНИТЬСЯ 3 15 ЛЮТОГО

Українська сторона не пішла на ультиматуми і не визнала неприйнятні умови домовленостей. Про це за підсумками переговорів у Мінську 12 лютого заявив Президент України Петро Порошенко.

За словами Президента, контактна група домовилась про виведення всіх іноземних військ з території України та досягнуто домовленостей про звільнення всіх заручників протягом 19 днів.

Крім того, П. Порошенко заявив, що контактна група домовилась про припинення вогню з 15 лютого, а прикордонники мають відновити контроль на державному кордоні до кінця 2015 року.

«Щойно мені доповіли, що Тристороння контактна група підписала документ, який готувався у величезному напруженні і у складних дискусіях. Головне, що вдалося досягти, це те, що о 00.00 15-го числа, в ніч з суботи на неділю, має бути оголошено безумовне і всеохоплююче припинення вогню», — сказав він журналістам.

«Ні про яку автономію чи федералізацію домовленостей немає», — заявив Президент.

«Інтерфакс-Україна»

РОСІЙСЬКИЙ «СМЕРЧ» НАД КРАМАТОРСЬКОМ

Президент України в терміновому порядку відвідав місто Краматорськ Донецької області, яке 10 лютого обстріляли бойовики, та ознайомився із ситуацією на місці. Глава держави оглянув місце трагедії та відвідав поранених внаслідок ракетного обстрілу.

Під час огляду зруйнованого будинку в

центрі міста, в який влучив снаряд системи «Смерч», внаслідок чого постраждали чотири родини, Президенту були представлені залишки ракет та наслідки їхньої руйнівної дії.

«Це — докази застосування касетних боеприпасів проти цивільного населення міста Краматорськ, у самому його центрі. У мене в руках елемент касетного боеприпасу «Смерч», який має радіус застосування до 90 км. Нелюди використовують проти цивільного населення касетні боеприпаси. Ці докази будуть використані, в тому числі й мною, в Мінську і в Раді Європейського Союзу», — наголосив Президент.

Глава держави зауважив, що очевидним є той факт, що на сьогоднішній день Україна перебуває під атакою найпотужнішої зброї, причому «інформація, яка міститься на цьому заряді, переконливо доводить, що це — заряд російського виробництва і російського застосування».

«Це — злочин проти людяності, коли мирні люди гинуть у своїх домівках, на вулицях, там, де немає військових, у 50 кілометрах від лінії фронту, від російської зброї. Це абсолютно неприйнятно», — сказав Петро Порошенко.

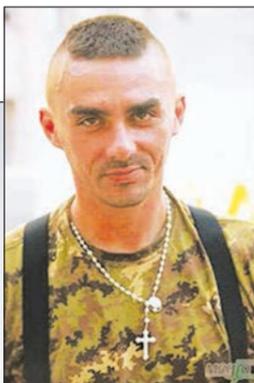
Під час відвідування міської лікарні, в якій перебувають постраждалі, Президент обійшов палати і поспілкувався з пораненими, підтримав їх і доручив голові Донецької ОДА надати допомогу всім постражданим від обстрілу, насамперед — пораненим. «Забезпечте людей усім необхідним — ліками, необхідною медичною допомогою», — сказав він, звертаючись до голови ОДА Олександра Кіхтенка.

(Продовження на 2-й стор.)

На фото: залишки ракетних снарядів на вулицях Краматорська. 10 лютого 2015 року

ГЕРОЯМ — СЛАВА!

ПРОВОДЖАЛИ У ВІЧНІСТЬ «СКІФА», ГОВОРИЛИ ПРО УКРАЇНУ...

Олег Сидор («Скіф»)

Цей день уже далеко позаду, але думаю, що деталі побаченого ніколи не зітруться в пам'яті. Ховали бійця, українського патріота, просто хорошу людину. Про останнє можна було здогадуватися уже з того, як проводжали в останню путь героя. Здавлені ридання волонтерок, червоні від сліз очі побратимів з «Айдару»... Та й не лише їх. Кожному присутньому було зрозуміло, що будь-кого так не ховають. «Скіфа» знали ще з Майдану, справжнє ім'я його — Олег Сидор, він із Закарпаття. Пішовши з життя у 37 років, захисник України «Скіф» залишив сиротами двох дітей.

«СКІФ» ВОЛОДІВ П'ЯТЬМА ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Ховати героїв завжди важко. Вперше відчув це, коли торік був на похороні бійця Небесної Сотні Ігоря Качука з Великої Кам'янки, що на Івано-Франківщині. Тоді загибель сотні небайдужих людей здавалася надзвичай-

но великою втратою для України. А що вже казати про нинішню війну з Росією... Рахунок йде не на сотні, а на тисячі. Якщо ж говорити про ступінь мужності, то нинішні герої стоять на тій же сходинці, що й герої Небесної Сотні. Мало того, шанси загинути у бійців АТО значно вищі, адже по них стріляють не лише снайпери, а й гармати, танки, «Гради», «Смерчі» противника...

Отже, повторюся: «Скіф» був водночас і героєм, і дуже хорошою людиною. Мабуть, це логічне поєднання. Вкотре подумав про це, коли побачив затуманені від сліз очі людини з явно азіатською зовнішністю. Високий зріст, мужне, ніби витесане з каменю обличчя, нашивка з емблемою батальйону «Айдар». Хто ж він? Мені сказали, що цей немолодий боець родом з Узбекистану, а його позивний «Кореець». Отже, й такі воюють на боці України? А втім, чому тут дивуватися? Колись, ще в 30-ті роки, корейців депортували з Далекого Сходу в Середню Азію. А потім у 1944 році туди ж вислали кримських татар. Переселяли, тасували, як хотіли — із заходу на схід, зі сходу на захід... Депортував не будь-хто, а «великий етнограф» сучасності товариш Сталін.

(Продовження на 4-й стор.)

Прощання з Олегом Сидором на Майдані

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудова колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «Будівничий України»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регістраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марко Вовчок, 12/14, тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@megapoligraf.kiev.ua
Тираж — 5000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com
Розповсюдження, передплата, реклама: тел. +38(044) 498-23-64; +38 (050) 310-56-63

РОСІЙСЬКИЙ «СМЕРЧ» НАД КРАМАТОРСЬКОМ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)
«Тут у палаті лежить маленький хлопчик 3 років. Йому чудові лікарі врятували життя і врятували руку, яка була майже відірвана. А його мама загинула, прикривши його своїм тілом. Хлопчику лише 3 роки і він про це ще не знає...» — повідомив Президент.

Президент Петро Порошенко також оглянув кілька житлових будинків, які були зруйновані під час артилерійської атаки. Після цього Президент провів оператив-

ну нараду щодо ситуації у зоні АТО та подій у Краматорську.
«Ми вимагаємо миру без будь-яких умов. Ми вимагаємо зупинити вогонь, вивести іноземні війська, закрити кордон. Ім немає що тут робити. У нас немає ніякого конфлікту. Ми знайдемо компроміс усередині країни. Ми маємо захистити мир, захистити спокій міста Краматорськ, маємо захистити Україну. І саме тому я їду до Мінська, щоб негайно, безумовно, без будь-яких умов припинити вогонь і почати політичний діалог. Ми самі

розберемося», — наголосив Глава держави.

Під час робочої поїздки Петра Порошенка супроводжував відомий французький громадський діяч, режисер, письменник і філософ Бернар-Анрі Леві, який був шокований побаченням у Краматорську. Він відзначив мужність Президента, який «у цей жахливий, тяжкий момент — разом зі своїм народом». Громадський діяч також зазначив, що закликає світову спільноту відкрити очі на жахливі злочини терористів на сході України.

За останніми даними, внаслідок артилерійського обстрілу Краматорська, зокрема житлових кварталів та головного штабу АТО, загальнопостраждало 64 особи (29 військових та 35 цивільних). З них 17 людей загинуло. Серед тих, хто залишився живим, 10 — важкопоранені. За даними СБУ, кількість пошкоджених обстрілами будинків сягає 41.

Прес-служба Президента України

На фото: російська ракета упала в Краматорську біля російськомовного рекламного щита. Так російську мову — своїми ж «Смерчами» — на Донбасі ще не притісняли... Та що вже там мова — скільки покляли людей...

«НОРМАНДСЬКА ЧЕТВІРКА» ПІДТВЕРДИЛА СУВЕРЕНІТЕТ ТА ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ

Альтернативи мирному вирішенню конфлікту немає, сказано в декларації, «засвідченій на словах» чотирма президентами, в тому числі Путіним.

Лідери країн «нормандського формату» підтверджують повагу суверенітету і цілісності України. Крім того, підкреслюється, що альтернативи мирному вирішенню конфлікту немає.

Про це йдеться в «непідписній» декларації чотирьох лідерів — президентів України Петра Порошенка, Росії Володимира Путіна, а також Франції Франсуа Олланда і канцлера Німеччини Ангели Меркель.

Підписувати заяву учасники переговорів не стали, «підтвердивши її на словах». Зокрема, глава МЗС ФРН Франк-Вальтер Штайнмайєр повідомив, що лідери Росії, України, Німеччини та Франції не ставили свої підписи під прийнятим у Мінську документом, але підтвердили його словами. «Підписів немає, але ми запевнили його виконання своїми словами», — сказав міністр, відповідаючи на запитання кореспондента.

Президент України Петро Порошенко заявив, що на зустрічі у Мінську досягнута домовленість про швидке звільнення українського військовослужбовця Надії Савченко, передає агентство Reuters.

(Про судилище над Надією Савченко — на стор. 9)

УКРАЇНА ВВОДИТЬ ПРИКОРДОННИЙ РЕЖИМ НА ПРИЛЕГЛИХ ДО ЗОНИ АТО ТЕРИТОРІЯХ

В Україні з 10 лютого запроваджується прикордонний режим з територіями, що межують із зоною проведення АТО і окупованим Росією Кримом. Про це йдеться в Постанові Кабінету Міністрів № 38 «Деякі питання підвищення рівня національної безпеки України» від 30 січня 2015 року.

Зокрема, в постанові зазначається, що з метою підвищення рівня національної безпеки України, забезпечення безпеки громадян, захисту їхніх прав і свобод, законних інтересів, виходячи із принципів непорушності державних кордонів, територіальної цілісності, політичної та економічної незалежності і суверенітету України, уряд постановою поширив на період проведення АТО дію ч. 3 ст. 22 Закону «Про державний кордон України» на територію окремих міст і районів на сході і півдні країни.

У зв'язку з цим наголошується, що в Донецькій області до цих міст і районів віднесені міста Донецьк, Авдіївка, Артемівськ, Вугледар, Горлівка, Дзержинськ, Дебальцеве, Докучаєвськ, Селидове, а також райони — Артемівський, Волноваський, Володарський, Костянтинівський, Красноармійський, Мар'їнський, Ясинуватський. У Луганській області: Лутугинський, Новоайдарський, Перевальський, Попаснянський, Слов'янський, Старобільський райони. У Харківській області: Богодухівський район. У Херсонській області: Новотроїцький і Чаплинський райони. (УНІАН)

У КРИМУ ОБІКРАЛИ МЕЧЕТЬ...

Увечері 9 лютого в селищі Октябрське Красногвардійського району невідомі особи увійшли в мечеть, зламали сейф для пожертвувань, звідки забрали всі кошти. Про це повідомляє прес-служба Духовного управління мусульман Криму.

Як розповів голова мусульманської релігійної громади смт. Октябрське Усеїн Киримов, у сейфі для пожертвувань було не менше 3-4 тис. рублів, зібраних за останні три тижні.

«Це сталося в період після вечірньої молитви і до нічної, у період часу від сорока п'яти хвилин до однієї години. Мечеть у цей час завжди відкрита для прихожан. Ми закриваємо мечеть після ранкової молитви і відкриваємо тільки на вечірній намаз, після чого вона відкрита до нічного намазу. Мабуть, зловмисник цілеспрямовано чекав цього моменту», — вважає він.

На місце події викликали слідчо-оперативну групу УМВС Росії по Красногвардійському району, яка провела огляд місця, складала протокол. Крадія пообіцяла шукати...

В УКРАЇНІ НОВИЙ ГЕНПРОКУРОР

Верховна Рада погодилася на призначення Віктора Шокіна Генеральним прокурором України. Таке рішення на засіданні підтримали 318 народних депутатів, повідомляє Радіо «Свобода».

Раніше депутати підтримали звільнення Віталія Яреми з посади Генерального прокурора. Проект постанови за основу й у цілому підтримав 291 депутат за мінімально необхідних 226. Для представлення кандидатури

Генпрокурора до парламенту прибув Президент Петро Порошенко.

51-річний Ярема обіймав посаду Генпрокурора з 19 червня 2014 року. Про те, що Ярема написав заяву про відставку, стало відомо 9 лютого.

В. Шокін був першим заступником Генерального прокурора. До цього він вже був заступником Генпрокурора в 2002-2004 роках. З 1999 року обіймав посаду слідчого з особливо важливих справ у Генеральній прокуратурі.

В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ «НАЦІОНАЛІЗУВАЛИ» УКРТЕЛЕКОМ

«Державна Рада» анексованого Криму на засіданні в середу ухвалила так звану націоналізацію кримської філії «Укртелекому», повідомляє кореспондент «Крим.Реаліі». Рішення подано з ініціативи самопроголошеного «прем'єр-міністра» Криму Сергія Аксьонова.

«Підприємство було монополістом на ринку фіксованого зв'язку, нараховувало 370 тисяч абонентів, надавало 40% ринку Інтернет-послуг у Криму. При цьому вело діяльність останній рік після переходу Криму до Росії згідно з українським законодавством, не перереєструвалося згідно з російським законодавством, ліцензію не отримало, зарплату вираховують і прирівнюють до кур-

су гривні, що практично унеможливило роботу працівників підприємства», — сказав Аксьонов на сесії.

Він заявив також, що факхівці знайшли напередодні у кримській філії компанії «шкідливу програму», яка повинна була спрацювати 11 лютого. «Вона повинна була 11 числа відключити повністю базу даних і практично залишити Крим без зв'язку», — запевняє Аксьонов. Його пропозиція «націоналізувати» філію викликала оплески залу.

10 лютого в Криму зник зв'язок українського оператора «Укртелеком». Влада Криму відразу заявила, що не причетна до відключення.

У компанії «Укртелеком» повідомили про розрив оптико-волоконного кабелю

відразу за двома напрямками, що з'єднує Крим із материковою Україною. Цим, а також блокуванням кримського офісу в Сімферополі в компанії пояснюють неможливість обслуговування кримських абонентів.

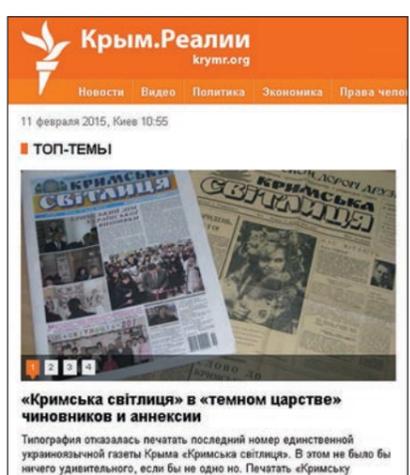
На території півострова функціонували дві філії «Укртелекому»: одна з центром у Севастополі, друга — у Сімферополі. Кримське відділення «Укртелекому» обслуговує понад 80% кримських абонентів фіксованого телекомунікаційного зв'язку.

У кінці вересня «Укртелеком» припинив надавати послуги зв'язку в Севастополі. Компанія належить українському олігарху Рінату Ахметову.

У ПЛОЩИНІ МОРАЛІ...

Після рішення нашого київського видавця не друкувати більше «Кримську світлицю», а перевести її в електронний формат (який і так у нас є — ще з 2002 року) в засобах масової інформації, зокрема на сайтах «Телекритика» (<http://www.telekritika.ua/rinok/2015-02-10/103536>) та «Крим.Реаліі» (<http://ua.krymr.com/content/article/26841807.html>), з'явилися занепокоєні коментарі колег і читачів, стурбованих подальшою долею «окупованої» кримської української газети. Прокоментувало ситуацію і наше київське керівництво. Не звучали поки що лише наші, редакційні коментарі, й то тільки з однієї причини: в Україні йде війна, показувати всьому світу наші внутрішні негаразди, недолугість чи навіть зраду — це тільки тішити наших недругів.

Ну ось, наприклад, в одній із публікацій керівник державної української установи в Києві заявляє, що його структурний підрозділ діє в окупованому Криму у підпіллі — це від «великого» розуму чи ще з більшої підлості сказано? Замість того, щоб підняти на щит, захищати, домагатися цивілізованих умов для роботи — нас фактично «здають» «компетентним» кримським органам. І не треба тільки войовничих заяв, що ви з окупантами не домовляєтеся, — чо-

мусь про українські харчі й електроенергію для Криму такі ж домовилися! І російські газети в Україні і далі почують себе, як удома, а ми в Криму, значить, у підпіллі... Сутужно нині нашої державі, але не лише тому, що грошей дефіцит. «Світличани», було, по 4-5 місяців без зарплати працювали, але газета виходила! Моралі у нас дефіцит — як це для культури не прикро. Ось про це — одне зі звернень до влади, на яке чомусь так і не отримано відповіді...

27 травня 2014 р., м. Сімферополь

Міністру культури України НИЩУКУ Є. М.

Шановний Євгене Миколайовичу!

Перед тим, як звернутися до громадськості і Майдану, чийм Голосом Ви були і, сподіваюся, залишаєтеся, хочу довідатися все ж таки у Вас: наскільки морально залишається мені на посаді головного редактора газети «Кримська світлиця», яку очолюю з 2000 року, після останніх призначень у Національному газетно-журнальному видавництві, де не без Вашої участі до керівництва повертаються люди, котрі 4 роки тому фабрикували проти мене кримінальну справу і під гаслами реформатії нищили єдине кримське українське видання?

Близько року мені довелося проходити «люстрацію» в судах і прокуратурах, щоб віднести наклейки, відновитися на посаді і потім відроджувати разом із новим керівництвом Газетно-журнального видавництва «зареформовану» «Кримську світлицю». І от сьогодні ці наклейники (думаєте, хоч хтось вибачився?) прийшли з люстрацією у Видавництво?! Тож якщо нині ці особи з Вашою допомогою повернули собі моральне право вважатися «культурними» людьми (з культурою ж працюють), чи не втратив у такому випадку це право я? Остат Вишня, здається, сказав, що коли входив у літературу, треба витерти черевикі... Ви упевнені, шановний пане Євгене, що на душах тих людей, котрі колись, використовуючи своє службове становище, з усіх сил намагалися очорнити і кинути у в'язницю невинну людину, не залишилися більше бруду, щоб їм можна було дозволити «входити» до управління тією сферою, де саме мораль є основою з основ?

Я додаю до свого звернення лише один документ, який засвідчує мої слова. Під брудними пасквілями («рукописи» не горять!) проти мене в суд і прокуратуру стоять підписи тих людей, які знову призначені керувати Видавництвом і мною. З якою мораллю мені працювати з ними далі, шановний Євгене Миколайовичу?

Віктор КАЧУЛА, головний редактор «Кримської світлиці»

Днями в Криму «самооборона» завершила рейдерське захоплення Бахчисарайської райспоживспілки. 5 лютого в Сімферополі вони «націоналізували» приватні підприємства на Кубанському ринку. Озброєні люди в камуфляжі і масках увірвалися й вигнали власників ПП «Бережний», яке володіє мережею магазинів «Везунчик». Рейдерського захоплення зазнала також фірма «Кримський султан». У Феодосії «віджали» підприємство «Феодосія-курорт». На найближчій сесії «держради» планується «націоналізація» компанії «Укртелеком».

Після анексії Криму серед жертв бандитської «націоналізації», що проводиться «особистою армією Аксьонова», тобто «самообороною», виявилися ДТЕК «Крименерго», сотні торговельних і промислових підприємств, банки, готелі, суднобудівні заводи, ферми, заправні станції, хлібокомбінати, земля, навіть комплекс будівель Ялтинської кіностудії та багато іншого.

Всі ці події складаються в єдиний і нині інтенсивний процес пограбування економіки Криму в інтересах державних і приватних структур нинішньої Росії. І якщо анексія самого півострова, його підприємств, його землі, надір і шельфу разом з «Чорноморнафтогазом» — це був перший етап пограбування Росією спільно з кримськими сепаратистами держава Україна, проти якого кримчани не протестували, хоча тоді, у березні, і могли висловлювати протест, то тепер настав другий етап — пограбування вже самих кримчан, проти якого вони вже не в змозі протестувати, як і протистояти йому.

Справа в тому, що жодним із російських законів такий акт, як «націоналізація», в повноваженнях жодного з органів кримської влади не передбачений, і, по суті, це — просто незаконне бандитське пограбування, за фактами якого прокуратура має порушувати кримінальні справи. Але мовчить прокуратура не тільки в Криму, але й у Москві. Лідер кримських комуністів Леонід Грач звернувся до Володимира Путіна з листом, в якому просить його «приструнити» «самооборону», але експерти вважають, що справжня мета цього листа прагнення Грача «засвітитися» перед Путіним, щоб той знав, що є в Криму такий діяч, адже Грач з його досвідом не може не розуміти, що Путін про «самооборону» все знає, і грабує вона з його відома.

Підтверджується правило — чужі території анексують не для того, щоб створити їхнім мешканцям райське життя, а виключно для того, щоб грабувати їх у власних інтересах. Інакше, навіщо ж Москві знадобився Крим? Не для того ж, щоб обсіпати грошима та імперською ласкою? «Спікер» «Держради Криму» Володимир Константинов уже кілька тижнів не повторює фразу, яку раніше говорив до місяця і не до місяця: «Кримчанам варто звикати до нових російських стандартів». Тепер він «соромиться» це говорити, тому, що розуміє — суть «нових російських стандартів» кримчани вже усвідомили — це відверте пограбування робітників, старих, малих, чоловіків, жінок, дітей, усіх, хто потрапить під руку. Зараз саме апофеоз цього грабунку.

З 1 січня 2015 року, коли окупаційна влада декларувала перехід Криму на російське законодавство, грабунки посилюються і набув нових форм. У старому році Аксьонов і Константинов ще хизувалися заявами про те, що в Криму підвищені зарплати і пенсії, буде безкоштовною медицина. З нового року вони скинули і цей «фіговий листок» — у лікарнях зарплата лікарів знизилася на дві третини, що нижче прожиткового мінімуму, тому в

медицині знову ввели в практику платні послуги і «благодійні фонди», саме те, за що «герої кримської весни» «критикували» українських «фашистів».

На старі форми «нелегального самофінансування», по суті, незаконних поборів з батьків за ті чи інші освітні послуги, довелося перейти і вчителям. Якщо ще в 2014 році

ГРАБІЖ У КРИМУ — АПОФЕОЗ «РОСІЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ»

«російська» зарплата вчителя зі стажем роботи в 20 років становила 17 тисяч рублів, що само собою нижче середнього достатку, то після Нового року пенсіонерам, лікарям, вчителям у Криму затримали виплату зарплати практично на місяць, більше того, вчителі, наприклад, отримали тільки по 5-6 тисяч рублів.

Причину затримки та зниження довго камуфлювали, брехали, що, мовляв, стався збій в якихось там комп'ютерних програмах, але потім пояснили просто і дохідливо — грошей у бюджеті немає. І це незважаючи на те, що, як сказав на місцевому телеканалі голова однієї із сімферопольських спілок підприємців Борис Лур'є, російські податки виявилися в 4 рази вищими за колишні українські.

За час окупації Криму Росія не відновила і не переоснастила жодного кримського підприємства, багато з них змушені були зупинити свою діяльність. Наприклад, зазнали краху кримські рибколгоспи та їхні об'єднання, що займаються рибальством і переробкою риби. Вони були змушені закритися, бо в Криму набули чинності нові правила рибальства, і ведення бізнесу для рибодобувних компаній стало невігідним. Промисловість скоротила виробництво в різних сегментах від 40 до 90%.

З причини неможливості вести

бізнес з Криму вже змушені були піти близько 100 тисяч підприємців. За час перехідного періоду в Криму значно скоротилася кількість індивідуальних підприємств, повідомив на прес-конференції в «Скіф-Медіа» президент Торгово-промислової палати Криму Олександр Басов. За його словами, якщо на початок 2014 року на півострові нараховувалося близько 120 тисяч індивідуальних підприємств, то на початок 2015 їх залишилося 24-25 тис. «Тобто малий бізнес скоротився в 5 разів», — підсумував Басов.

Різні штрафи і побори, з яких формується бюджет для вчителів і лікарів, також у 2-4 рази вищі за

но 28,5 мільйона доларів. Тобто майже в 6,5 разів менше! А якщо перерахувати за сьогоднішнім курсом, то тепер бюджет Сімферополя вже становить приблизно 22,5 мільйона доларів.

Затверджений «Держрадою» бюджет Криму в 75 мільярдів рублів, про який Володимир Константинов говорив, що «такого бюджету в Криму ще ніколи не було», насправді при перерахунку в долари і з урахуванням цін на сировину, товари та послуги, які вирости в кілька разів, виявляється меншим за колишній український бюджет в 4 мільярди гривень, і відповідно при його реалізації робіт і послуг

1000 рублів. Обійшовши кілька супермаркетів і вибираючи продукти не дорогі імпортні, а виключно російського виробництва, через що вони мали б прийнятну ціну, експериментатори дійшли висновку, що з придбаних на 1000 рублів продуктів можна приготувати лише першу страву і половину другої, а на гарнір грошей вже не вистає. Значна сума в 3000 рублів була витрачена на придбання набору продуктів, яких середній Севастопольській сім'ї з трьох осіб вистачить лише на два-три дні нормального харчування без особливих вивертів. Тобто тільки на харчування така сім'я має витратити не менше 30 тисяч рублів на місяць. Вони дійшли висновку, що містична купюра в 1000 рублів перетворюється на одиницю ефемерну і швидко зникає при звичайному поході в магазин. А ще є комунальні платежі, необхідність купувати одяг, оплачувати культурні, освітні та медичні послуги, проїзд у транспорті, розваги. На все це у середньої сім'ї просто немає грошей.

Одна з кримчанок на інтернет-форумі зізнається: «Тільки що з «АТБ». Я туди більше не ходю. Кримське молоко від 44. Олія за 950 мл — 99 рублів. Банани — 119. А колись один з найдешевших магазинів був». Інший покупець пише: «У Сімферополі картопля — 25-30, м'ясо в середньому — 450, цибуля, морква — 18-21, молоко — 50, яєця — 60-75, олія — 60-70, про що далі говорити? Поруч у Херсоні картопля — 1-1,5 гривні, м'ясо — 50 грн.»

Багато товарів і послуг стають просто недоступними. Так, наприклад, вартість навчання в автошколах Криму порівняно з показниками минулого року зросла в п'ять і більше разів. Якщо за України вартість навчання в кримській автошколі водіїв категорії «В» коштувала 1700-2500 гривень (4700-6900 рублів), то зараз вартість навчання варіюється від 25 до 32 тисяч рублів плюс вимагають ще оплатити 100-112 літрів бензину, який нібито використовують при навчанні водінню.

При всьому цьому окупаційна влада робить вигляд, що бореться зі зростанням цін. Аксьонов повідомляє, що буде запроваджене державне регулювання цін. Для видимості він доручив контролювати ціни... прокуратурі, хоча в ринковому суспільстві таких повноважень у прокуратури і бути не може. Перевіривши кілька торговельних точок, «прокурор Криму» Наталія Поклонська оголосила, що ціни зросли на... 30-90%, хоча навіть за результатами російських перевірок вони піднялися в середньому на 687%!

Олесь ЧЕРЕМШИНА,

кримський оглядач

На фото: «Самооборона» в захопленому приміщенні, Бахчисарай, лютий 2015 року

українські. Як повідомив директор підприємства «АМТЕК ЛТД» Олександр Аматауні, «сьогодні майже всі підприємства Криму перейшли на нову, російську систему бухгалтерського обліку. І бухгалтери звільняються, бо за новими правилами вони мають відповідальність в божевільних штрафах, 40-50 тисяч — за те, що несвоєчасно надали один якийсь папірець, якийсь звіт».

Ще у квітні 2014 року Сергій Аксьонов говорив, що за рік бюджет Криму за рахунок російських субсидій збільшиться вдвічі. Сьогодні депутати Сімферопольської міськради затвердили бюджет міста на 2015 рік, який в 3,5 рази менший, ніж був за України. Так, бюджет Сімферополя на 2014 рік, затверджений у січні 2014 року, становив 1,4 мільярда гривень. Бюджет Сімферополя на 2015 рік, який був ухвалений 25 грудня 2014 року, становить 1,48 мільярда рублів. При курсі валют 1 грн. до 3,5 руб. зрозуміло, що бюджет столиці Криму в складі Росії приблизно в 3,5 рази менший, ніж був у складі України. А якщо ж перевести бюджет Сімферополя в долари, то вийде що український бюджет у 2014 році (з розрахунку за тодішнім курсом 1 до 8) становив приблизно 175,5 мільйона доларів, а російський в 2015 році (з розрахунку за курсом на момент ухвалення 1 до 52) складає приблиз-

но менше, ніж раніше. Сьогодні кримські чиновники, відчувачи дефіцит платіжних засобів, виправдовуються тим, що, мовляв, «гроші є, але треба тільки вміти їх взяти», приховуючи той факт, що сьогодні вся Росія змушена жорстко економити на всьому. Навіщо ж було обіцяти золоті гори?

Прибутки кримчан, які розхвалюються владою як «вищі за українські», з'їдають не тільки ціни — наприклад, ціни на продукти, одяг, побутову техніку та на ліки в аптеках стали не порівнянні ні з пенсіями, ні з зарплатами, а й гіперінфляція — тільки після чергового тижня падіння рубля купівельна спроможність кримчан, яким насильно впровадили російські гроші, впала вдвічі. Якщо в Радянському Союзі за 1 «сірєнький» рубль можна було купити 6 буханок хліба за 15 копійок і ще 10 коробок сірників, то сьогодні у російській сотні купівельної спроможності менша, ніж у того рубля. За 100 рублів можна купити тільки 4 буханки хліба «Південний» по 21 рублю і дві коробки сірників. А ціни на будматеріали, наприклад, вирости відразу в 7-8 разів.

Севастопольські журналісти вирішили провести експеримент і на практиці з'ясувати, що можна купити на велику російську купюру в

А «БЕРКУТ» НІКОГО Й ПАЛЬЦЕМ НЕ ТОРКАВ!

У Сімферополі суд в неділю, 8 лютого, виніс ухвалу про арешт учасника столичного Євромайдану Олександра Костенка, якого звинувачують у «побитті» співробітника кримського «Беркута» в лютому 2014 року. Про це повідомили в прокуратурі Криму.

«Костенку інкримінується скоєння злочину, передбаченого п. «б» ч. 2 ст. 115 КК РФ (умисне спричинення

легкої шкоди здоров'ю з мотивів політичної, ідеологічної, расової, національної або релігійної ненависті чи ворожнечі, або з мотивів ненависті чи ворожнечі відносно якої-небудь соціальної групи), — йдеться в повідомленні.

Суд задовольнив клопотання слідчого органу, підтриманого прокуратурою, і виніс ухвалу про арешт Костенка строком на два місяці.

За версією слідства, він у ході масових безладів у Києві в лютому 2014 року завдав тілесних ушкоджень співробітнику кримського спецпідрозділу «Беркут».

Нагадаємо, кримінальну справу за статтею 115 УК РФ про напад активістів Майдану на співробітників кримського «Беркута» в Києві в лютому 2014 року було порушено з ініціативи «проку-

«КРИМОСУДДА»

рора» Криму Наталії Поклонської. Постраждалими визнано 49 бійців спецпідрозділу.

* * *

У Криму готуються передати до суду справи про учасників акції «Антимайдан», які нібито постраждали під українським містом Корсунь-Шевченківський, де «праворадикали в лютому минулого року розгромили колону автобусів з кримчанами». Про це повідомляє «Крим.Реаліі» з посиланням на ЗМІ окупаційної влади.

«Представники правозахисних організацій у Москві знову до нас звернулися, щоб ми надали інформацію — зібрані матеріали на 250 осіб з тієї корсунської трагедії. Ми зараз 12-14 перших справ передаємо в Москву, щоб вони пішли в суди з прав людини. Тобто починається рутинна робота з судами», — повідомив голова Ялтинської міськради Валерій Косарев.

Раніше Косарева та іншого учасника справи, юриста Андрія Чумаченка, нагородили скандальною путінською медаллю за анексію Криму.

ПРОТИ «КРИМСЬКОЇ САМОБОРОНИ» ВИСТУПИЛИ ВЖЕ НАВІТЬ КОМУНІСТИ

Кримське регіональне відділення партії «Комунисті Росії» звернулося до президента Росії Володимира Путіна з проханням втрутитися в ситуацію, що склалася навколо кримського виноробного підприємства «Масандра». Уранці 10 лютого на підприємстві сталося рейдерське захоплення так званим «народним ополченням», більш відомим як кримська самооборона.

У тексті листа, який мають «Крим.Реаліі», говориться, що глава кримських комуністів Леонід Грач уже звертався до президента Росії з проханням захистити підприємство від зазіхань кримської влади, але на ситуацію це не вплинуло.

«Я прошу вас і ваше оточення негайно прибрати загарбників з території «ПАТ «Масандра», дати спокій та забезпечити гідні умови для подальшої роботи її генерального директора Миколи Костянтинівича Бойка, який зберіг і розвинув кримське виноробство, закладене князем Л. С. Голіциним», — написав Леонід Грач у зверненні.

За його словами, глава територіального управління Управління справами президента Російської Федерації в Криму почала «тиснути і шельмувати» директора виноробного заводу Миколу Бойка, змушуючи його написати заяву про звільнення.

«У разі невжиття термінових заходів я змушений буду апелювати до міжнародної громадськості: Крим повинен стати не кримінальною Меккою, а конституційною, правовою Республікою для кожного його жителя», — заявив Л. Грач.

ТИМ ЧАСОМ... Кримська влада конфіскувала на півострові нерухомості та інших активів на суму, яка перевищує \$1 млрд., мотивуючи це «необхідністю для підтримання життєдіяльності». Такі дані наводить впливове американське видання The New York Times у публікації «Захоплені активи в Криму — від верфі до кіностудії», передає «Укрінформ».

Співробітники спецпідрозділу «Беркут» під час подій у Києві взимку 2014 року

Також вона застерігає від того, щоб усіх мешканців ДНР не називали зрадниками. Дехто просто не має можливості виїхати. Розповіла про своїх знайомих, які, живучи надголодь, в'яжуть шкарпетки для українських воїнів, влітають туди синьо-жовті смужки і передають (зауважте, — з окупованої території!) на українські блокпости. Ще їй записочки туди вкладають. Мовляв, не хворійте хлопці і пам'ятайте, що ми з нетерпінням чекаємо, коли нас визволить Українська армія!

Хтось порушив тему справедливості. Мовляв, ніяк не можна буде допустити, щоб після визволення шахтарського краю від проросійських терористів, сепаратисти й українські патріоти жили однаково. Ні, проукраїнське населення Донбасу повинно бути забезпечене житлом негайно, причому саме за рахунок сепаратистів і співзачинців їм. І взагалі, було б непогано, щоб «сепари» назавжди покинули ненависну їм Україну.

ПРО РЕАБІЛІТАЦІЮ ВОЇНІВ І ПРО НАЙЕФЕКТИВНІШУ ДОПОМОГУ БІЖЕНЦЯМ
Волонтерка з Києва Юліант Бочкарьова (під час Майдану багато допомагала самообороні самі як психолог) розповіла про те, що в США на державному рівні військово-службовці, які повертаються із зони воєнних дій, примусово проходять через своєрідні «фільтри». З ними дуже активно працюють психологи. У нас же хлопці йдуть у відпустку з різних частин у різний час... Як наші психологи їх можуть відловлювати і працювати з ними? Якщо у нас не буде застосовуватися американська практика, то після закінчення АТО ми матимемо справу з величезною кількістю людей з психічними розладами.

Волонтерка з Донбасу Раїса Троєглазова також у курсі існуючих тенденцій і згодна з тим, що саме про патріотів насамперед повинно подбати суспільство:

— Знаєте, я впевнена, що псевдопатріоти дадуть собі раду і самі. Вони, ось побачите, будуть забезпечені в першу чергу. Одні — бо вже зараз запасаються якимись підтверджуючими папірцями, інші — бо в них купа дітей, а це будуть липові інваліди, липові афганці, чорнобильці... Подивіться на тих, хто зараз отримав хоч якийсь дах над головою. В їхні очі подивіться. Що ви там бачите? Любов до України? Може, вдячність? Я такого не бачила жодного разу! Хто першим оформив пенсії від України? Саме ті, хто в ДНР і ЛНР міг вільно пересуватися територіями, та ще й на машинах, у тому числі через блокпости і наші, і не наші. Є над чим замислитись, правда? На початку червня, в липні ми всі сподівались на швидке завершення «конфлікту» на Донбасі. Тому переселенці та й волонтери, які їх приймали, розселяли, піклувались про них, не задумувались над багатьма питаннями, про які слід би було подумати. Вже тоді декому було зрозуміло, що помилкою було поселення людей зі сходу на базах відпочинку, в санаторіях, пансіонатах тощо. Досвід Грузії мали б врахувати. Але...

Хтось «по доброті душевній», бо волонтери — добрі

люди; хтось зі своїх суто меркантильних інтересів — власники непрацюючих, «закинутих» закладів відпочинку, сподіваючись на державні грошові вливання «під переселенців»; хтось ще з якихось причин зробили те, що зробили. Наразі проблеми в таких поселеннях постають цілком закономірно. Багато хто з переселенців сидить на ший благодійників, вважаючи, що їм всі щось винні. Дехто знаходить якусь роботу, але вона не може бути постійною та добре оплачуваною. Тому з'їхати з таких поселень навіть люди, які працюють, навряд чи зможуть. Не секрет, що в таких місцях скопчення ображених на весь світ (бо хтось вже фізично втратив своє житло, хтось розгубив своїх родичів, або ще з якоїсь об'єктивно поважної причини) відбуваються події — пияцтво, чвари, з'ясування стосунків, — які дратують тих, хто «пригрів» біженців. Тепер уже почалися прояви невдоволення з іншої сторони — бо «ми ж їх годуємо, піклуємось про них, а вони такі невдячні...».

Знову звучить: «Людей зі сходу ображають, не хочуть чути» — це з одного боку, та: «Всі вони — сепаратисти, дармоїди, хами, трутні» — з іншого. Як не загадати «хотели, як краще, а получилось, як завжди». Результат — обидві сторони невдоволені.

Що робити тепер з такими поселеннями та поселенцями? Не по-людськи буде намагатися людей, особливо родини з дітьми, виселити в нікуди... А тим паче взимку. Доведеться «тягнути воза» щонайменше до весни. А далі — підшукувати родинам житло, роботу. Висловлю власну точку зору: я за першочергову допомогу не взагалі переселенцям, а конкретно тим з них, хто сам багато чого робить для влаштування свого життя на нових місцях. Тим, хто використовує ситуацію, що склалася, як новий етап свого життя, як новий шанс досягти успіху. Тим, хто активно намагається змінити на краще як своє становище, так і всієї країни. Наша робота з допомогою переселенцям тоді матиме сенс, коли в кінцевому результаті ми допоможемо стати на ноги справжнім українцям, патріотам.

Ось така дискусія тривала у нас після прощання із закарпатцем Олегом Сидором. Як бачите, всі мобілізувалися, всі були відвертими, всі були націлені на якусь роботу. Завершу статтю словами з виступу бойового побратима «Скіфа»:

«Ми всі повинні брати з нього приклад. Щоб навіть діти наші пам'ятали про цього великого воїна. Ніколи не забувати! Поки є такі люди, у нас є майбутнє. Це була велика людина, яка варта сотні таких, як ми з вами. Треба намагатися прожити життя, принісши хоча б десяту долі тії користі Україні, яку приніс «Скіф»...».

Може, й пафосно звучить. Але, як свідок події, можу запевнити: все було максимумом щиро. І хвилювання бійців почесної варті, і сльози тих, хто знав воїна особисто. Ця щирість була забезпечена недовірою, але шляхетним життям вірного сина «Срібної землі» Олега Сидора.

Сергій ЛАЦЕНКО

Наталія з Криму

КРИМ'ЯНКА-ВОЛОНТЕР: МИ В БОРГУ ПЕРЕД ВОЇНАМИ АТО
Її доля типова для тисяч кримчан-переселенців з окупованого Криму — нормальне життя, родина, діти, окупація... Але це все вже там, в іншому житті, навіть реальності. Сьогодні вона — кримський волонтер, який неохоче погоджується на інтерв'ю і то за умови, що говорити будемо не про неї, а про волонтерську ініціативу «Герої АТО». Наталія — переселенка з Криму, мати трьох дітей, життєвою метою для якої стала допомога тим, кому вона зараз вкрай потрібна: пораненим, переселенцям зі сходу, військовим... Просить не називати свого прізвища, бо вважає — яке це має значення...

— Наталю, зараз на слуху більше бійці добровільних батальйонів із Криму, які воюють в зоні АТО. Але війна вже перетворилася на народну, й волонтерський рух вносить на своїх плечах леву частку підтримки та забезпечення нашого війська. Однак якщо про кримських активістів-громадських діячів чути чимало, то про волонтерів-кримчан майже нічого.

— Я не вважаю себе волонтером. Волонтери — це люди, які присвячують весь свій час цій справі та масово залучають до цього інших. Для мене це — Георгій Тука, Діана Макарова, Наталія Воронкова, Сергій Притула, Наталія Юсупова, Олексій Мочанов та багато-багато інших. Волонтерський рух, справді, надто важливий. Щодо мене, то я — краплинка в океані людей, яким болить те, що відбувається навколо, і ми бажали б зробити хоч якийсь внесок для допомоги. Але чи має співчуття географію або національність? Мабуть, ні. Основним імпульсом стає внутрішня шалена потреба допомогти людині, яка приносить себе в жертву заради нас.

Щодо кримчан-переселенців, то багатьом з них сьогодні нелегко, у кожного купа власних проблем із житлом, дітьми, роботою. Хоча я впевнена, що у цій справі не треба об'єднуватися в якісь групи та піарити себе. Хочеш — просто допоможи.

— Ви самі із Сімферополя. Ймовірно, так само вистачало і вистачає проблем із переїздом, облаштуванням, навчанням і вихованням дітей, але ж відірване багато часу від своєї багатодітної родини. Що стало отим поштовхом, який привів у госпіталь?

— Внутрішнє бажання допомоги. Точкою відліку стала Революція Гідності та окупація Криму. Під час Євромайдану, коли з Криму відправляли ешелони ватників на Антимайдан, ми збирали посилки та передавали їх до Києва, щоб якусь підтримати майданівців. Далі, не маючи змоги вийти проти російських БТРів на вулицях Сімферополя, просто виходили з дітьми на проукраїнські мітинги, передавали їм українським військовим у заблокованих частинах, намагалися захистити Українську гімназію. Поступово все більше тяжіло почуття потреби допомоги, і допомоги саме пораненим.

— І це почуття після переїзду до Києва привело до госпіталю?

— Так, не лишало і не лишає зараз тягар якогось боргу. Коли трохи облаштувалися, залишили десь 10 тис. грн. спеціально на допомогу. Тому почала шукати, як ці гроші краще використати, бо на новому місці боялися, щоб не потрапити на шахраїв. Інтернетом вийшла на групу в Фейсбуці «Герої АТО». Цю волонтерську ініціативу координує прекрасна небайдуха волонтер Ліза Масляк. Це

чудова молода дівчина, юрист за фахом. Миттєво відчула довіру до неї. Саме після знайомства з нею, я стала долучатися, а згодом це стало життєвою необхідністю, внутрішньою потребою. Адже, коли ти перераховуєш гроші чи передаєш якісь речі, це все на відстані, віртуально.

Коли ж ти побачиш очі наших поранених хлопців-захисників, а ще більше поговориш з цими людьми, ти змінюєшся. Вони залишаються справжніми воїнами, навіть незважаючи на страшні поранення і втрату кінцівок. Це — їхня вже безкінечна битва за власне життя. Дехто важко переносить емоційно цей період. Але більшість сповнені жагою до життя. Після побаченого переїмаєшся ще більшим бажанням допомагати їм.

Подивіться навколо, мільйони людей в Україні просто допомагають, без зайвого розголошу. Я познайомилась з чудовими дівчатами, які витрачають весь свій час на хлопців у шпиталях. Так, Оксана Остапенко малює прекрасні картини, а гроші за них перераховує важкопораненим. Оля Фещенко лише нещодавно пережила страшну хворобу, але вже сама кинулася рятувати тих, хто страждає. Інна Стоян взагалі постійно в шпиталі. Бізнесмени, робітники, службовці, студенти, пенсіонери. Думаю, що і кримчан серед них чимало.

— Якої допомоги потребують бійці найбільше?

— Людям у їхньому стані, зі страшними травмами, важлива будь-яка допомога. Зрозуміло, що ліки. Багато складних операцій, дорогі антибіотики й відновлювальні препарати. Водночас дуже багато складних і термінових випадків, як, наприклад, нещодавно, коли привезли більше 50 «кіборгів» з аеропорту майже одномоментно. Страшно було навіть уявити таке. У таких випадках швидко потрібні складні ліки, бо

Волонтер Ліза Масляк

КРИМ'ЯНКА-ВОЛОНТЕР: МИ В БОРГУ ПЕРЕД ВОЇНАМИ АТО

робитися багато операцій.

Але, насправді, для цих людей найтяжче починається після операцій, у перший період одужання. У них постійно страшні болі. Щоб якусь їх притупити, необхідні знеболювальні препарати, від них вони стають вельми залежними. У госпіталі мені навіть довелося почувати страшну фразу: «Дайте мені два кубики повітря», — важко уявити, які болі терплять хлопці. Хоча і це не головне. Вони витримують.

— А що ж тоді головне?

— Знаєте, мені здається, їм треба звичайне — бути поруч з ними.

Лише бути поруч, розмовляти, розповідати щось, будувати плани на майбутнє. І хіба це важко?! Багато років тому мій чоловік після важкого поранення теж одужував у військовому шпиталі. І він каже, що після фізичного болю найстрашніше — це залишатися сам на сам зі своїми думками. Надто важливо, коли поруч буде людина, яка надихне оптимізмом, підтримає віру в себе, та просто буде фон створювати, сміятися чи співати...

— Мабуть, є певний бар'єр, який важко переступити у таких ситуаціях — чи то фізичний, чи психологічний, тому, мабуть, хтось і допомагає «на відстані»?

— Багато хто з моїх друзів запитує, чи не страшно мені? Мене це дуже дивує... Уявіть, як страшно хлопцям... А ми здорові, цілі, живемо звичайним життям... Чого боятися?

Не повірите. Зараз найтяжче в переповненому психоневрологічному відділенні. Чимало його пацієнтів опиняються там, бо не витримують стресів війни. У багатьох з них після контузій та операцій пам'ять виявляється стертою. А коли потроху повертається свідомість, вона вже інша, і життя починається або зі шпиталю, або перетворюється на суцільну нескінченну війну в скаліченій уяві. Переслідують потойбічні марення і невідомо, що страшніше — фізичне каліцтво чи кошари на все життя.

Отже, уже зараз виникає питання про поствоєнний синдром, щось на зразок в'єтнамського у США. Це — комплекс того, хто вижив. Це — пам'ять про тих, хто був поруч і загинув. Це — думка про те, що треба мститися за життя товаришів, і, врешті, розчарування, апатія, у когось агресія тощо. В Україні, думаю, ми ще будемо мати справу з цим, адже сьогодні важко уявити, скільки фізичних і психічних ветеранів ми

отримаємо після перемоги. Мабуть, уже зараз потрібні волонтери-психологи.

Бо це — наше майбутнє. Здоров'я цих чоловіків — це здоров'я країни також.

— У цьому, психологічному, плані, чи всі потерпають від моральних травм?

— Вони, поранені, різняться. Психологічно стійкіші та витриваліші швидше відновлюються. Психологічно міцніші зазвичай поранені старшого віку, які мають певний життєвий досвід, а також бійці добровільних батальйонів, які пішли на фронт за полкіном і переконаннями. Великі проблеми з бійцями Збройних Сил, тобто призовниками або мобілізованими. Молоді хлопці, психологічно не підготовлені, їм важко пережити такі стреси — коли навколо смерть, втрачи товаришів, фізичні перенавантаження. Ми ж не готувалися до війни. Україна взагалі не збиралася воювати.

— Наталю, повернемося на початок. Чи немає розчарування у волонтерській роботі, у волонтерському русі, просто втомі?

— Щодо волонтерського руху, то хтось робить свою справу, активно залучаючи багатьох людей, поширюючи інформацію, звітуючись тощо. Хтось робить це непомітно, але ширіо.

Взагалі, Центральний військовий госпіталь у Києві схожий на мурашник: щодня привозять тяжкопоранених, останніми днями з-під Дебальцево, Вуглегірська. Після надання першої допомоги в лікарнях прифронтових міст, більшість привозять сюди, до Києва. Усі важкі. Навколо них лікарі, медперсонал і всюдисудні волонтери. Десять тисяч пенсіонерів несуть нехитру домашню їжу, в'язані речі, пропонують свої послуги на безоплатних роботах. Один дідусь ображається, що його не беруть водієм: ти бач, водій є, а машин нема — «Непорядок!» І так щодня.

Але є багато лікарень і шпиталів, які мало відомі, а там теж є хлопці, і потрібна допомога. Якщо ви хочете допомогти, не обов'язково їхати в Київ. Просто знайдіть найближчий шпиталь і йдіть туди, зараз уже по всій країні наші герої на реабілітації.

Щодо розчарування, то його немає — це мій фронт, моя війна, але перемога буде наша, українська. Крапка.

— Ви — кримчанка, є якась специфіка саме кримського підходу до волонтерства?

— Хіба доброта різна у Криму чи в іншій країні? Окупація лише посилює бажання вистояти, не помститися, а вистояти й повернути до нормального життя нашу країну. Повторюся, що є волонтерська група «Герої АТО», є сторінка групи у Фейсбуці, на якій розміщуються інформація про тих поранених та їхні реквізити, допомога яким саме зараз найпотрібніша. Якщо наш «вихованець» йде на поправку, то більше допомоги надаємо тяжким пораненим або тим, у кого ускладнення, потрібні протези, залишилися діти-сироти — усе не назвати. Іншими словами, намагаємося бути гнучкими, але війна, на жаль, все більше додає роботи. Якщо ви знаєте інших волонтерів і довіряєте їм, приєднуйтеся до них.

Лише разом, усією країною і Кримом витримаємо і перемаємо.

Геннадій БОРИСЕНКО
«Крим.Реалі»

Минулого тижня кримські ЗМІ повідомили, що на півострові пролунала ідея створення місцевої національно-культурної автономії (далі в тексті – НКА) для українців. Таку пропозицію неочікувано висунув кримський політолог Олександр Форманчук на візному засіданні Громадської палати РФ у Сімферополі, присвяченому національним і конфесійним питанням Криму. В принципі, цю думку можна назвати слушною, оскільки великого подиву гідний той факт, що в Криму, навіть попри інтенсивне «змивання» з нього «всього поганого, тобто українського», нема жодної національної чи культурної організації, яка б презентувала другу за чисельністю етнічну групу півострова. Разом з тим, у Криму зараз зареєстровано кілька десятків НКА; деякі з них діють від імені етнічних груп, чисельність яких на півострові становить кілька сотень або й взагалі десятків людей.

Можна припустити, що кримські «офіційні діячі» обіцянками розширення національних та культурних прав українців півострова намагаються позбавити представників «нелегітимної кийської хунти» та міжнародних правозахисних організацій підстав говорити про вкрай незадовільну ситуацію з українським життям у Криму. Як не дивно, але заява Форманчука пролунала наступного дня відтоді, як Уповноважена Верховної Ради України з прав людини Валерія Лутковська заявила про утиски прав етнічних українців Криму, які не мають не те що власних українськомовних видань чи офіційних версій регіональних і комунальних ЗМІ українською мовою, яка в Криму має статус офіційної, а й навіть доступу до деяких українських сайтів, наразі в Криму заблокованих. Вимкнення українських каналів було ознаменовано початком «російської весни» 2014 року в Криму; на місцевому ж телебаченні залишили тільки єдину українську передачу з чотирьох, що існували раніше. Українськими в Криму залишаються лише 4 школи, але їхнє українськомовне майбутнє сумнівне. Також триває тиск на колишню Українську, а тепер Академічну гімназію в Сімферополі, в якій викладання українською мовою було суттєво скорочено: заняття з української мови в українських (!) класах проводяться лише двічі на тиждень, з російської ж – практично щодня. Буквально днями від батьків гімназистів пролунала скарга, що в гімназії тим кільком українським класам, які дозволили залишити, заборонено користуватися старими українськомовними підручниками, а нових просто нема як таких.

Ще більше дивує голос на захист прав українців у Криму після того, як восени минулого року на першій шпальті «Кримської правди» з'явилося соопитування на тему: «Чи готові ви назвати свою національність під час перепису населення?» (Росія проводила перепис населення в Криму з 14 до 25 жовтня 2014 року). На першому місці була відповідь 86% респондентів: «Авжеж, я – росіянин (-ка). Цим пишаюся». Друге місце відвели 10% опи-

таних: «Чого приховувати, українець. Навіть (!) у Криму». Чи й треба додавати, що соопитування було подане під заголовком: «Ми – русские и гордимся этим». Правозахисники прокоментували цю інфографіку: «Здається, редактори збожеволіли. Українці повинні приховувати їхню національність, оскільки у Криму бути українцем небезпечно». По суті, подібний газетарський «перепис населення» став відображенням бажаної моделі міжнаціональних стосунків у Криму.

Заяві Форманчука про необхідність створення української НКА в Криму передувала ще одна безпрецедентна подія. З 2 до 4 лютого у трьох великих містах Криму представники силових структур завадили місцевим мешканцям попрощатися з фронтменом відомого українського гурту «Скрябін» Андрієм Кузьменком (Кузьмою), чия трагічна загибель 2 лютого стала без перебільшення шоком не лише для світового українства, а й для прихильників гурту інших національностей з різних країн. У Севастополі поліцейські та «небайдужі» мешканці змусили розійтися десятки шанувальників творчості «Скрябіна», які збиралися віддати шану зріцці української естради біля пам'ятника Шевченку. В Сімферополі також поліцейські та представники «кримської самооборони» попередили несанкціоноване зібрання з трьох десятків людей на площі Леніна в центрі міста; приблизно стільки ж людей були змушені вшанувати пам'ять Кузьми таємно, в нелюдному місці, про яке знали тільки довірені особи. В Євпаторії ж організатори ревієму, який планувався на вечір 4 лютого на центральній площі міста, спочатку отримали офіційний дозвіл на проведення заходу, однак незабаром довелось його скасувати: мешканці міста, які ще два з половиною роки тому радо вітали Кузьму на благодійному концерті на користь хворію на рак крові маленької євпаторійки (якої, на жаль, також уже нема на світі), заявили, що не допустять прилюдного вшанування в центрі «російської» Євпаторії «якогось бандерівця».

Не виключено, що ініціаторами вето на віддання шану українському культурному

діячеві, який передчасно пішов з життя, стали ті ж люди, які 2008 року надали йому звання заслуженого артиста Автономної Республіки Крим. Однак не в останню чергу промовистою є гостра реакція тих-таки євпаторійців на анонс жалобного заходу на честь Андрія Кузьменка в центрі міста. Коли намір певної групи кримчан, які належать до різних національностей, віросповідань та соціальних і політичних станів, вшанувати пам'ять свого кумира, творчість і передчасна загибель якого об'єд-

УКРАЇНЦІ КРИМУ. ДЕКОРАТИВНА МЕНШІСТЬ?

нали їх, наражається на агресію з боку переважної частини кримського суспільства, навіть попри наявність офіційних дозволів, – то що ж тоді казати про ефемерну перспективу створення в Криму організації, яка має на меті презентування інтересів людей, що відчувують не лише етнічну, а й культурну (не кажучи вже про політичну) приналежність до української нації, так нетолеровано в «Кримському федеральному окрузі».

«Продумані» коментарі
Ставлення до ідеї створення української НКА простежується в кількох коментарях до ідеї Олександра Форманчука на кримському провладному сайті «Кримінформ». До слова, адміністрація інформаційного ресурсу попереджає: «Ми шануємо право кожного на вільне висловлення своєї власної думки і влячні за бажання нею поділитися. Однак рішуче не сприймаємо висловів, що містять особисті образи, які спонукають до проявів агресії, ворожнечі, заклики до екстремізму, розпалювання міжнаціональної ворожнечі. Тому тимчасово ми впроваджуємо попередню модерацию коментарів читачів. Будь-те впевнені, будь-який продуманий коментар, думка, висловлені по суті і з повагою, будуть обов'язково оприлюднені». Що ж, подивимось, які коментарі пра-

На будівлю «Держради Криму» повернули її назву українською мовою. А на вкрадену українську гімназію – слабо?

цівники «Кримінформу» вважають продуманими, не вбачаючи в них ані образи, ані агресії, і пропускають в ефір (наводимо мовою оригіналу): «Форманчук явно не в себе, раз хочет такую лаяежку для контры создать... Или он из пятой колонны?».

«Может, он еще петлюровский флаг предложит вернуть? Не прошло и года, как начинают выползгать свидетельство о рождении украинец, и какого он вякает от моего имени?».

«Крым – это республика. И не надо создавать никаких национальных автономий. У нас 100 национальностей! И что, всем будем автономии создавать? Создать украинскую национальную автономию – это открыть лазейку для протаскивания бандеровских националистических идей! Никто не мешает украинцам хранить свою культуру, как и всем народам Крыма. Крымчане – часть России, не надо забывать об этом и выпячивать свою национальную принадлежность».

«Хватило нам укров за 23 года! НЕ НАДО!!!».

Деякі дописувачі «Кримінформу» в ідеї створення в Криму української НКА схильні вбачати навіть... порушення прав росіяни: «Опять русские, как и при Союзе, окажутся крайними, обделёнными. У всех всё будет, кро-

ме нас. И отмазка будет железная. «Вам-то оно зачем? Вы и так титульная нация». Тем более, что официальная русская идея так и не сформирована». За російськими законами, здійснення права на НКА не повинне шкодити інтересам інших етнічних спільнот. Проте, як бачимо з подібних коментарів, українська НКА завдаватиме моральних збитків кримським «великоросам» вже самим фактом свого існування.

Однак спробуємо уявити, що підвалини української НКА в Криму таки закладено. За російським законодавством, яким зараз керуються на території Криму, створення та функціонування НКА здійснюється відповідно до Федерального закону «Про національно-культурну автономию» № 74-ФЗ від 17 червня 1996 року. За ним НКА визначається як форма національно-культурного самовизначення, що становить собою громадське об'єднання громадян Російської Федерації, котрі відносять себе до певних етнічних спільнот, на підставі їхньої добровільної самоорганізації з метою самостійного вирішення питань збереження самобутності, розвитку мови, освіти, національної культури. Не вдаючись у подробиці, констатуємо, що останнє речення різко дисонує з кримськими реаліями.

До слова, не всі українці (і не лише) Криму з точки зору російського законодавства розцінюються як громадяни РФ: на півострові налічується близько трьох з половиною тисяч людей, які відмовилися від отримання російських паспортів. Відтак є ризик, що репрезентанти цієї групи кримчан до української (як і будь-якої іншої) НКА в Криму навряд чи можуть увійти.

У своїй статті «Національно-культурна автономія в Росії: ідея та реалізація», яка заслуговує на окрему увагу, член російського правозахисного центру «Меморіал» Олександр Осипов зазначає, що під «національним» у межах принаймні колишнього СРСР явно розуміється виключно етнічне; слово «культурна» означає, що функції та повноваження автономних установ обмежуються галуззю культури, а також освіти та використання мови, і не більше.

До речі, коли вже зайшла мова за колишній СРСР. У

розділі «Українізація та її розгром» своєї праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» відомий український дисидент Іван Дзюба згадував: «1927 року російський націоналістичний ухил був засуджений. А 1932 року Сталін круто змінює курс і посилає в Україну своїх довірених людей (чи не з числа оцього російського націоналістичного напрямку?) нищити «український буржуазний націоналізм», а насправді – всякі прояви української національності, національного життя, національної культури, освіти, наукові кадри. Донедавна всі хвалилися успіхами українізації – тепер стає модним і доблесним хвалитися нищенням української культури, рапортувати про кількість знищених учених, письменників тощо. На XII з'їзді КП(б)У (1934) лунають такі рапорти: «Лише на початку листопадового пленуму було викрито і викинено з науково-дослідних установ ВУАН і Наркомосвіти 248 контрреволюціонерів, націоналістів, шпигунів і класових ворогів, серед них 48 ворогів з партвиткомом. Тепер цього елемента викинуто з установ значно більше. Ось нещодавно, в грудні, нам довелось зовсім закрити Науково-дослідний інститут історії культури ім. Багалія, бо виявилось, що цей інститут – знов-таки, як і ряд інших наукових організацій, як, приміром, Українська Радянська Енциклопедія, Інститут Шевченка, в якому орудував Пилипенко, – був притулком контрреволюції». Майже вся українська культура виявилася «контрреволюційною» (як у деякі пізніші часи – нерентабельною). Де все воно тепер: де «українізація вишів та технікумів», де казкові, як на сьогодні, відсотки української книжки?... Не кажучи вже про те, що коли б хтось зараз поцікавився «кількістю тих, хто читає українською мовою... і тих, хто вмів писати», – його б затаврували як зоологічного націоналіста... Що залишається до цього додати? Хіба те, що... ми ухитрюємося хвалитися «нечуваним розквітом української культури». Не дивно, коли ця історія повторюється в Криму, якщо українське життя там надумують реанімувати за радянськими лекалами.

(Закінчення на 7-й стор.)

Не так вже й мало нас у Криму! 9 березня 2014 р. Мітинг біля пам'ятника Т. Шевченку в Сімферополі

Фото В. Качули

Закон про НКА передбачає дві їхні основні функції: консультування органів влади та державних установ з питань пов'язаних з розвитком мов, освіти та культури, і самостійну діяльність у цих галузях. Норми закону, які стосуються участі НКА в освітній діяльності, створення ЗМІ, розвитку мов, є декларативними і переважно дублюють положення інших федеральних законів. Також передбачений законом механізм державної підтримки заздалегідь припускає фінансування лише короткострокових проєктів і навряд чи може бути підставою для підтримки освітніх і культурних установ.

На думку О. Осипова, порівняно з рештою законодавства, закон про НКА нічого нового не дає. Хіба що до НКА висувається більший обсяг процедурних вимог, ніж до «звичайних» неурядових некомерційних організацій. Наприклад, для створення НКА вимагається заздалегідь, за кілька місяців до установчої конференції, надрукувати повідомлення про запланований захід у засобах масової інформації (спробуємо уявити собі бодай ту ж «Кримську правду», яка друкує оголошення про заснування української НКА в Криму) або іншим чином. До решти некомерційних організацій така вимога не висувається.

Фактично російські державні ЗМІ матеріалів НКА не публікують. В окремих регіонах або державні ЗМІ готують свої матеріали про національні меншини, або держава субсидує випуск газет національно-культурних громад з малим накладом. Також невідомо, щоб НКА виступали як засновники чи співзасновники освітніх установ.

Стаття 15 закону про НКА передбачає, що державні аудіовізуальні засоби масової інформації надають НКА ефірний час; періодичність і тривалість передач та мова ефіру визначаються угодами з засновниками та редакціями теле- і радіопрограм. Також органи державної влади Російської Федерації та її суб'єктів підтримують і заохочують недержавні засоби масової інформації, які безоплатно надають НКА можливість висвітлення їхньої діяльності. Відверто кажучи, складно уявити собі телеканал «Крим-1», на якому з'явиться ще якась українська телепрограма, крім «Рідної хати», що виходить чвертьгодинним випуском раз або два на місяць. Або єдину кримську українську газету «Кримська світлиця», яка б вийшла з підпілля, перереєструвалася за російським законодавством як недержавне ЗМІ, дістала підтримку з боку кримських «правителів» і в такій якості функціонувала на благо української НКА. До речі, якщо мова ефіру обговорюється з власниками теле- чи радіостудій, останнім нічого не варто буде лобювати випуск в ефір передач для українців Криму російською мовою: мовляв, «і так поймуть — один народ же».

Як вважає О. Осипов, «державі дуже хотілося використати таке яскраве гасло, як автономія, з рекламною метою — щоб завжди можна було стати в позу і заявити про унікальний досвід та нечувані досягнення російської «національної політики». Судячи з поведінки офіційних російських делегацій на різних міжнародних зустрічах, такий розрахунок мав місце. І він, безумовно, виправдав себе — і російська, і закордонна публіка легко купується на яскраву етикетку».

Зрештою, О. Осипов піддає російський закон про

НКА гострій критиці, вважаючи його «великим ошукаством». На його думку, вислів «національно-культурна автономія» — це не більше, ніж політичне гасло, яке наповнюється різним сенсом залежно від потреб тих, хто його використовує.

«Українець у Криму можна назватися, але ніхто не гарантує, що там ним можна бути»

Є всі підстави стверджувати, що ініціатори кримської української НКА ретельно попрацюють над тим, щоб за її допомогою не поширювалося жодних «бандерівських націоналістичних» ідей, — тобто будь-чого, що виходить поза межі шароварів, гопака та галушок. Проукраїнські кримчани вельми скептично ставляться до ідеї української НКА в Криму, реагуючи на неї, майже як один з персонажів Миколи Куліша: «Ця їхня українізація — це спосіб виявити всіх нас, а тоді знищити, щоб духу не було». Навіть якщо вдасться з-поміж майже півмільйона кримських українців відібрати кілька десятків або навіть сотень «правильних малоросів», з яких можна буде сформувати «кишенкову нацменшину», — новостворена організація все одно піддаватиметься постійним перевіркам як на лояльність, так і на «екстремістську діяльність», обшукам і, можливо, навіть арештам «контрреволюціонерів, націоналістів, шпигунів і класових ворогів». Подібні ситуації вже є — на прикладі угодовських кримськотатарських організацій. Оформити на українську НКА майно — означає наразити його на перспективу нападів: можливо, ночами у вікна прилітатимуть «привіти» від образжених прибічників «досі неформованої офіційної російської ідеї» у вигляді коктейлів Молотова, як це було з кримськими мечетями, або, в ліпшому випадку, каміння. До речі, якщо теперішніх кримських функціонерів та посадовців, через яких затримуються соціальні виплати, тамтешній соціум таврує як «порошенківських посіпак», звинувачуючи в «проукраїнськості», то на які ж тоді компліменти доведеться чекати членам українського, хай навіть і угодовського, національно-культурного об'єднання?

Як зазначив вищезгаданий О. Осипов, і до прийняття російського закону про НКА, і потім відомства та посадовці особи з різних приводів говорили про те, що для проведення національної політики (в Осипова ці два слова чомусь узяті в лапки) їм зручніше мати справу лише і виключно з однією організацією, що презентує певну етнічну групу: «Хтось припускав, що реально існуючі «громади» в особі громадських об'єднань за підказкою держави швидко консолідуються, створять «природні» структури пірамідальної форми; ті, в свою чергу, знайдуть спонсорів для свого «розвитку», держава зможе вести з ними діалог і впливати на їхню діяльність». Однак, як свого часу помітила українська народна мудрість, «невільник — не богомільник»: якщо «добровільне» об'єднання стає контрольованим — відповідно, на жодні власні ініціативи, окрім продиктованих згори, від нього чекати не доводиться.

До слова, неможливо оминути увагою перспективу припуску учасників кримської української НКА до «коливання разом з лінійною партією, прилюдного визнання російської юрисдикції над Кримом і постійного висловлення радості від «повернення півострова на історичну батьківщину», «всенародного обу-

рення» на адресу чинної української влади, підтримки «ДНР» і «ЛНР» у війні проти «бандерівських окупантів» тощо. Скажімо, яке кримське видання відмовиться від заголовку на кшталт «Об'єднання українців Криму собрало гуманитарную помощь для армии Новороссии, пострадавшей в боях с карателями Нацгвардии»? Або, наприклад, уявімо собі видання, яке друкується від імені організації українців Криму і українською мовою дублює риторичку тієї ж «Кримської правди». Про те, як до такої організації та до наслідків її діяльності ставитимуться на материковій Україні, особливо якщо організація проголосить себе репрезентантом цілого українського населення півострова — говорити не доводиться. Відтак мешканці материка отримають ще один аргумент для звинувачення своїх кримських співвітчизників у тотальній зраді Батьківщині, — як вже закидають подібні звинувачення після оприлюднених даних соціопитування компанії GfK, представники якої, зателефонувавши восьмистам кримчанам, після розмови з ними зробили висновок, що 82% мешканців півострова «раді від того, що живуть у Росії». Якщо ці дані «підтвердять» кримська українська НКА — про лояльне ставлення до кримчан, якими б проукраїнськими ті не були, з боку материка можна забути.

Також не варто випускати з уваги риторичку теперішніх «князів» Криму, згідно з якою «многонациональный крымский народ — это часть Русского Мира», а «русские и украинцы — это один и тот же народ». Відтак не слід дивуватись, якщо на культурних заходах у Криму з'являтимуться «українці» в косоворотках і лаптях, та ще й з балалайками, співаючи «Ты ж мэнэ пидманула». Вітали ж нещодавно в колишній Українській гімназії в Сімферополі «спікера державної ради Криму» Константинова виконанням російської народної пісні про «удалого молодца» на бандурах. Як вказано у статті 4 російського закону про НКА, «національна приналежність не може бути підставою для обмеження участі чи неучасті громадян у діяльності національно-культурної автономії»; відтак українська НКА в Криму може бути розбавлена людьми, які з українським народом та його історично-культурною традицією аніогісінсько спільного не мають. Наприклад, за статтею 4 закону № 74-ФЗ, НКА має право на здійснення діяльності, спрямованої на соціальну та культурну адаптацію та інтеграцію мігрантів. Ну чим не привід впровадити до структури української НКА Криму біженців з «окупованої бандерівцями Новоросії», яких у Криму рахують десятками тисяч? Або чоловіків, що тікають з материкової України, щоб не брати участь у війні «проти населення братніх Донецької та Луганської народних республік»?..

Українець у Криму можна назватися, — однак ніхто не гарантує, що там ним можна бути. Марно сподіватися, що хтось дозволить українцям півострова реалізувати їхні національні та культурні потреби в належному обсязі. Якщо артисти творчих колективів Криму протягом 2014 року виходили на сцену в українських строях на тлі російського триколора, то тепер у них з'явилася перспектива робити це від імені «національно-культурної автономії українців Республіки Крим Російської Федерації». Та й годі.

Василь ПОРОХ,
кримський оглядач
(«Крим.Реаліі»)

ВСЯ СПРАВА В ТАБЛИЧЦІ?

Зникла табличка біля входу в Музей української вишивки імені Віри Роїк у Сімферополі! Це повідомлення минулого тижня неабияк стривожило кримських українців. Кореспондент сайту «Крим.Реаліі» не зміг потрапити в музей, двері були зачинені темно, таблички нема. Кинулись за поясненнями.

«Музей вишивки продовжує працювати у звичайному режимі», — запевнили в понеділок на прес-конференції, проведеної в Етнографічному музеї, у бічному крилі якого розташована експозиція, присвячена відомій українській вишивальниці. Тут зараз просто змінюють табличку у зв'язку зі зміною назви. Тепер музей буде не кримським республіканським закладом, а державним бюджетним.

Виходить, марні хвилювання? Але ж у всіх ще на пам'яті історія зі спробою окупаційної влади змінити назву бібліотеки ім. І. Франка у Сімферополі. І таки змінили б, якби тоді громадою не ударили в тривожні дзвони. Через те публікуємо ці фото з репортажу про відкриття два роки тому музею вишивки — як нагадування і застереження, щоб не гнівили Бога ті, хто урочисто відкривав тоді цей музей. А Митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар УПЦ МП (на фото ліворуч), сподіваємося, за цим прослідкує. Бо Бог все бачить, чи не так?

ЯК У КРИМСЬКИХ ШКОЛАХ ФОРМУЮТЬ В УЧНЯХ «РОСІЙСКУ ГРОМАДЯНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ»...

На сайті Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти (КРІ-ППО) проводиться інтерактивне опитування на тему: «Чи вважаєте ви, що вивчення української та кримськотатарської мов у школах Республіки Крим повинно бути обов'язковим для всіх учнів незалежно від їхнього бажання?».

На початок цього тижня в опитуванні взяли участь 2130 осіб. За обов'язкове вивчення української та кримськотатарської мов у кримських школах висловилися 1670 опитаних (75,4%), проти — 523 (24,6%).

Згідно з прийнятою 11 квітня 2014 року «конституцією республіки Крим», російська, українська та кримськотатарська мови на території окупованого Криму мають «державний» статус.

ТИМ ЧАСОМ...

У мережі поширюється видане ще в листопаді минулого року розпорядження призначеного ректором інституту О. Рудякова до керівників органів управління освітою анексованого Криму з наступним текстом (переклад з російської): «З метою виконання вимог Федерального державного освітнього стандарту середньої (повної) загальної освіти, орієнтованого в тому числі на становлення особистісних характеристик випускника, котрий любить свій край і свою Вітчизну, знає російську і рідну мову, поважає свій народ, його культуру та духовні традиції, рекомендуємо на уроці російської літератури в 11 класі в рамках вивчення сучасної поезії проаналізувати вірш Анатолія Пшеничного «Робота над помилками» («Робота над ошибками»). Це допоможе учням сприймати поезію як органічний елемент життя сучасного суспільства, ознайомить з біографією і творчістю сучасного поета Анатолія Пшеничного. Текст вірша додається.

З метою формування російської громадянської ідентичності, патріотизму, поваги до свого народу, гордості за свій край, свою Батьківщину, за минуле і теперішнє багато-

національного народу Росії рекомендуємо для учнів 10-11 класів провести класну годину на тему: «Як в одній літері відображається доля країни».

Вибачте, шановні читачі, але для всієї повноти кримської освітньої «картини» подаємо повністю це творіння, за допомогою якого юним кримчанам прищеплюється любов до нової батьківщини:

РАБОТА НАД ОШИБКАМИ

Нам вопрос этот не на засыпку — За отцов отвечают сыны. Мы сумели исправить ошибку: В слове «Крым» снова пишется «Ы!» Бьет нам в спину глухие проклятия, Будто камни из вражеских рук... В один миг наречённые братья Отречёнными сделались вдруг. Не за вас нам обидно — послушных Хитрой воле чужих главарей, А за ваших красивых хохлашек, За надежных донецких парней, За медаль, что под Киевом деду Командир вручал в сороковых, И за общую нашу Победу, И за преданных наших святых!.. А сегодня сам Вий бы без дрожи Не глядел, как ползут меж корней На свет божий небритые рожи — Вурдалаков в обличье вождей! И, «пугая ежа голой попой», Верещат: «...Сжечь Россию грозой!»... «...«Ще не вмерла?» —

давай же — попробуй — Погрози нам потешной косой! Мы себе не творили кумира, Когда, встав за столом во весь рост, Поднимали мы: «За командира!» — Не фальшивый и правильный тост. И пусть жить нам сегодня не быстро В мире бешеной лжи и казны, Мы сумели исправить ошибку — В слове «Крым» — снова пишется «Ы!»

А. Пшеничный

Март 2014 г.

ІГОР МАЛИЦЬКИЙ,
КОЛИШНІЙ В'ЯЗЕНЬ
«АУШВІЦУ»:

«ВІЙНА СКІНЧИТЬСЯ, КОЛИ В ОБОХ ПРЕЗИДЕНТІВ ПОВЕРНУТЬСЯ ПРАВИЛЬНО МІЗКИ»

Харківський професор Ігор Малицький народився 1925 року. У 1938-му його батька, командарма Червоної армії, розстріляли. Під час війни Ігор Малицький потрапив у полон і пройшов чотири німецькі концтабори: «Терезієнштадт», «Аушвіц», «Маутхаузен», «Лінец № 3». На його руці — табірний номер: 188005.

Ігореві Малицькому 90 років, але він продовжує викладати. Наприкінці січня він брав участь в урочистій церемонії на честь 70-річчя звільнення концтабору «Аушвіц», зустрічався з президентом Петром Порошенком. Жовто-синя українська стрічка на його табірній робі обурила російських ура-патріотів. «Дідусь і не в курсі, що йому повісили», «А нафіга у в'язня на фото холяцька стрічка на одязі?» — пишуть коментатори з Росії. В інтерв'ю Радіо «Свобода», згадуючи Другу світову війну, Ігор Малицький розмірковує про те, як запобігти новій катастрофі.

— Ігоре Федоровичу, Ви пережили найстрашнішу війну в історії людства. Зараз навіть цілком урівноважені експерти говорять про те, що є небезпека нової великої війни із застосуванням ядерної зброї. Ви вважаєте, що ці побоювання обгрунтовані чи такого бути не може?

— Звичайно. Почати війну легко, закінчити її важко. Хтось мене запитав, коли скінчиться війна, я сказав: коли в обох президентів, російського та українського, повернуться правильно мізки, тоді вона і закінчиться. А якщо буде в одного туди, в іншого туди, то вона може закінчитися розколом не країни, а всієї Землі як планети. Я бачу, що наш президент більше схильний добиватися миру. А як той думає, я не можу сказати, нехай росіяни скажуть.

— Ще рік тому важко було уявити, що ця війна почнеться. Хто винен у тому, що це сталося?

— Винних шукатимуть історики. Винні багато в чому і наші дуже. Політики не повинні починати свою владу з батога. А якщо починати її з батога, то хтось відповідь палицею. От і вийшло, перший декрет — «скасування російської мови». І довоювалися, що Крим здали. Звичайно, росіяни хочуть пробити дорогу з Росії до Криму через сушу. Давай підіймати Донецьк. Це — страшна справа.

— Ви вважаєте, що була можливість не віддавати Крим?

— Звичайно, можна було не віддавати. Крим оточений морем, військ було, як у Брестській фортеці. Брестська фортеця два місяці трималася проти німецьких дивізій і не здалася без бою. Звичайно, крові я не хотів і не хочу. Взяли вони переляком, теж потрібно було лякати якимось. Нехай би думали, на те вони взяли владу, щоб думати головою і не довести до Третьої світової. Дивіться, яка в Росії агітація: що не українець, то бандерівець. У

Ігор Малицький

мене батька розстріляли в 1938 році, але я ж не пішов до німців через те, що я ненавиджу уряд. У мене і зараз, і тоді батьківщина. Люблю я нашу владу, не люблю я нашу владу — це моя справа, але є моя Україна, за яку я страждаю, за яку я воював.

— Ви знаєте, що жорстокість дійшла до того, що коли Ви з'явилися в концтаборі «Аушвіц» із жовто-синьою стрічкою, то в Росії деякі люди сприйняли це як щось обуридливе. Ви знаєте, які суперечки розгорілися через це?

— Нехай зайдуть до мене у квартиру, подивляться портрети. Мій дід двічі георгіївськими хрестами нагороджений із цими стрічками, і біля нього ця стрічка. Ось мій батько, командир Червоної армії, у нього георгіївська стрічка. Мама — майор медичної служби — георгіївська стрічка. У мене — георгіївська стрічка. Мій найкращий друг і родич, майор, Герой Радянського Союзу, теж георгіївська стрічка. А на шафі два прапори українські. Я живу в Україні, я російський прапор сюди не поставлю. Батько мій воював з білими в Червоній армії, у них був трикоleur. А у вас Власов, зрадник нашої батьківщини колишньої, генерал, організував Російську визвольну армію, теж трикоleur. Так що, я повинен вас ненавидіти всіх за цей трикоleur? Ваша держава прийняла цей прапор, ну і добре, і пишайтеся, що це ваша держава, а я пишаюся своєю державою прапором двокоleurним. Врахуйте, що у республіки української в 1918-му теж був такий, тільки смуги навпаки. Поки існує держава Україна, це її відмінність. А я громадянин України — це моя відмінність.

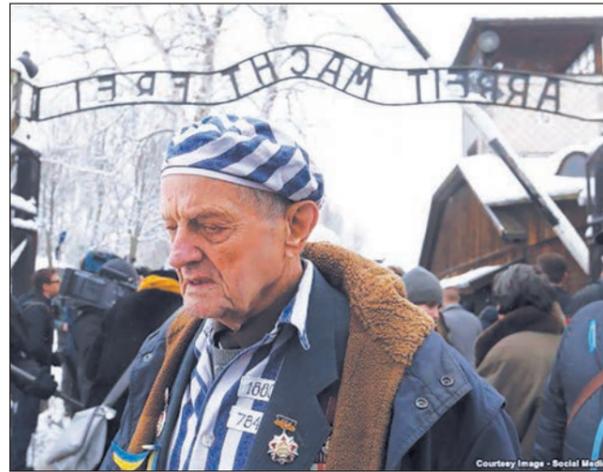
— Ви російські телеканали дивитесь?

— Доводиться іноді подивитися, коли я їжджу до Белгорода до доньки. Наші теж часто говорять дурниці. Поки будуть розвивати таку ненависть українців до москалів, а москалі проти бандерівців, от і буде така штука. Хіба розумні політики це зробили б? Говорю я одинадцятьма мовами, мої рідні мови — українська та російська. Я розмовляю російською мовою, їду до родичів у село, українською мовою балакаю. І думаю я українською і російською. Можу вільно переходити з української на російську, з російської на українську. Найкрасивіша українська мова — де мої батьки народилися, село Андрусівка.

— Російське телебачення запевняє, що в Харкові сильно національні суперечності. Це

— неправда?

— Неправда. У мене друзі — росіяни. І в академії, де я працюю, повно росіян. Ідть, запитайте, у нас є ле-небудь, що ти — українець, а ти — росіянин? Щороку ми збираємося 11 квітня, в Міжнародний день визволення фашистських концтаборів, туди приходять студенти з усіх вишів, люди приходять у смугастому одязі. Ми розповідаємо, що таке фашизм, що таке націоналізм, що це найстрашніша річ. Показуємо фільми, що робили нацисти в нашій країні і в Європі. Я не розумію, як нація культурна могла дійти до такого! Я Папі Римському сказав, він тоді був ще кардиналом у Німеччині, я зустрічався з ним, він мене запитав, якої віри я вірю. Я сказав, що мої батьки з обох сторін православні, а я — затятий безбожник. Він запитав: чому? Я йому відповів: я особисто вносив грудних дітей з газової камери, які ще не померли. Їх брали за ніжки, од землю і в ту ж саму купу. Де ж був Бог, коли вбивали цих янголят, вони ще нікто, вони ніякої віри, ніякої нації — це маленька людинка, яка шойно народилася. Де ж був Бог? Він мене запитав, звичайно: але без Бога ж не можна? Я йому відповів: у мене є Бог. Бог у мене природа, яка годує людство, і жінки, які продовжують рід людський. Ось мої богині і бог. Те, що ми, чоловіки, пережили (я міг себе вважати чоловіком, мені було 18-19), те ж саме пережили жінки. Нам, щоб ми могли ще працювати, 200 грамів хліба на день давали і баланди. Спробуй-но поживи на це весь час. Ці знеможені, напівживі люди знали, що їм кінець усе одно, на дріт, на кулемети пішли з палицями, з камінням, прорвалися через що огорожу і пішли зустріч Червоній армії. Не всі дійшли. З нашої групи тільки 11 осіб. Ось і я серед цих 11 осіб дійшов, під Віднем зустрів своїх і відразу сів на танк у смугастому одязі, і пішов уперед на цьому танку. У мої батареї артилерійській були люди 7 національностей, нікто нікого не називав «чорнодупим», «хохлою», «москалем» або «кацапом», не було такого. Мені життя двічі врятував єврей, Іосилевич знаменитий, керівник підпілля. Російський офіцер Федір Громов замість того, щоб мені вполюри 25 ударів батогом на козлі (я б там і залишився, не встав), він узяв за мене провини і сам отримав за мене. А коли зубів у мене не стало — повиривали, повививали, — дали їсти брукву, я не те що жува-ти, відкусити не міг. Ви уявляєте, голодній людині мати в роті їжу і не проковтнути її, яка це мука. І ось людина, грузин за національністю, жував мою брукву і давав прожувати мені, щоб я їв. Чи розуміють це зараз ті люди, які воюють один проти одного, чи ті, які сидять у в'язниці, у Кремлі, у нас у Києві? Там тільки кричать: «Іди, стріляй. Це — хохла, це — бандерівці, бий їх». Це ж ілюзія і там, і там. Не треба на одних валити, обидві сторони винні. Треба знайти розумних

Ігор Малицький під час урочистостей із нагоди 70-річчя визволення концтабору «Аушвіц»

людей, їх дуже мало. Не вірю я Турчинову, не вірю Яценюку, вірю я тільки президентові, тому що мені довелось особисто з ним зустрітися, і я побачив: бідний президент, як глянув на його обличчя, воно вже посиніло. У такій ситуації важко, звичайно.

— Ігоре Федоровичу, без повернення Криму не можна зупинити цю війну? Бачу, Вас дуже засмучує те, що відбулося в Криму.

— Звичайно, дуже засмучує. Чому Крим увійшов до Української республіки? Хрущов «подарував». Крим був ярмом на шії у всього Радянського Союзу. Води немає, посухи, дотажі тощо. Я не скажу, що він дуже розумна людина, але все-таки замислився: давай-но він піде до України. Відразу зробили канал Дніпро — Крим, воду провели. Крим став оживати. Коли закінчилася Друга світова війна, було рішення про те, що все, досить воювати. Ти межі, які є, так і залишити. Так не чайпати! Багато хто в Росії не сприйняв нову українську владу. Але, хлопці, давай-но ми будемо у себе вдома вирішувати самі, будемо голосувати ще раз, будемо обурюватися, переобирати і так далі, але не лізьте, не треба цього робити. Не треба провокувати народ у нашій країні. Я їм наводжу за приклад Чечню. Я був проти того, щоб Чечня відокремлювалася. Це була Росія, нехай вона і буде. Кожен політик хоче стати наполеончиком, а в народі, особливо в молоді, націоналістичні ідеї дуже сильні. Це всі знають за Гітлером, на цьому він зіграв. Я президентові сказав, коли ми зустрілися, він мені вручав медаль: ви знаєте, у мене до вас прохання. Подивіться, скільки молоді, дітей польських, німецьких, італійських юрбою ходять за мною, я розповідаю, показую. А де українські діти? Приведіть, вони побачать гори дитячого одягу, жіночого волосся 80 тонн, уявіть, скільки жінок було знищено, каструлі лежать, дитячі коляски — це ті, які були спалені там. Подивіться, як це було. Ось ці крематорії, собачі будки, як ми називали, камера півметра на півметра, вниз, як у собачій будці дверцята, туди заганяли ув'язненого, закривали і потім приходили через 15-20 днів. Я гадаю, ви розумієте, що там вже живої людини не було, там був труп. Ось там це залишилося, нехай би подивилися, щоб вони потім знали, що таке фашизм і націоналізм, що немає поганих націй, що є погані люди.

— Якби Ви зустріли в «Аушвіці» Путіна і змогли поговорити з ним так, як із президентом Порошенком, що б Ви йому сказали?

— Те ж саме сказав би. Ро-

сійських дітей там теж немає. От якби зустрілися російські діти тут і наші діти, вони б не білися, вони б не білися, вони б разом ходили і дивилися. Невже ви не можете разом обличчя, воно вже посиніло. По-перше, віддати Крим. Просто сказати, що це була помилка, і вивести свої війська звідти. Їх нема чого вмовляти, їм треба тільки дати вказівку, все це припиниться.

— А з Донбасом що робити?

— Путіну треба дати вказівку не присилати туди зброю. Ви думаєте, я образився на тих, які пишуть: як це так, ветеран надягнув жовто-синю стрічку? Ні. Хіба на придурків можна ображатися? Я подивився, там набагато більше позитивних відгуків. Навіть мені з Росії жінка написала: «Слава вам велика за те, що пережили, не кожен зможе. Я просто обурена тим, що робить Росія». Це ж звідти пишуть, є там розумні люди. Нас було 266 в області, зараз залишилося 18 свідків, а з «Аушвіцу» я один, більше немає. Я не хочу, щоб молоді, щоб народ переживав те, що я пережив. А зараз переживають цілі райони, цілі області. Це — жах. Хіба я міг подумати, коли вірвався з того пекла, що буде пекло, невелике, звісно, пекельце, але пекло у нас на сході України? Де беруться такі люди? Чорт його знає. Де взялася банда, яка дівчину згвалтувала, а потім спалила на вогнищі? Із таких і формують банди.

— Вам люди, які прийшли до влади в «ДНР», нагадують цих бандитів?

— Я не можу сказати, ніколи нікого не обзиву ніким, якщо сам не переконалий в цьому. Те ж саме можна сказати: ті, хто на Майдані стріляв, кидав каміння, теж бандити? Ні, це — герої. А ті бандити для них герої.

— А Ви співчували Майданові?

— Ні, я не підтримував: і не проти, і не за. А мої діти підтримували. Звичайно, сто разів не мав рації наш колишній президент Янукович. Як він став президентом зі своєю безграмотністю, некомпетентністю державного керівника «Правого сектора», герой Майдану Ярош мені подобається. У нього переконання, говорить російською мовою, і ця Фаріон не сміє йому дорікнути. Мужики були дурнями, вони, напевно, залишаться завжди дурнями, я і себе до них відношу. Але через це страждають наші жінки, дружини, матері, сестри, діти. Два цапи в касці на переправі через річку не поступалися один одному, поки обидва не заплили у воду. Ось і у нас відбувається така штука.

Дмитро ВОЛЧЕК

БІЛЬШЕ НЕ «БРАТИ»

Українці стали гірше ставитися до росіян, а росіяни — до українців. У першому винна війна, а в другому — пропаганда. Опитування паралельно провели українська та російська соціологічні служби — Київський міжнародний інститут соціології та «Левада-Центр».

Опитані українці на запитання: «Що ви зараз відчуваєте до Росії?» відповідали так: «Я думаю, що слово ненависть підійде. — Чому? Очевидно, чому — війна».

Або ж: «Агресивна країна, яка не виконує свої міжнародні зобов'язання. Але це — братній народ, і весь народ не винен. Путін винен. Ось він і має відповісти. А росіяни — вони такі ж люди, як і ми. І ми не повинні їх ненавидіти».

А також так: «Зараз це така... не те щоб ненависть, але зневага. І небажання взагалі контактувати, і несприйняття їх як адекватного народу».

Між українцями і росіянами ослабли «братні почуття». Радикальні зміни в настроях двох народів відзначили соціологи. За їхніми даними, частка українців, що дуже добре або в основному добре ставляться до Росії, різко скоротилася: напередодні анексії Криму, в лютому 2014 року, таких було 78%. Сьогодні кількість русофілів в Україні сягла історичного мінімуму в 36,5%; а про свою неприязнь до північного сусіда заявляє 47,5% населення.

«Те, що ставлення українців до Росії погіршилося, це досить очевидно. І та війна фактична, яка йде з Росією, змушує все більше і більше людей негативно ставитися до Росії. Це досить очевидно, і дивно навіть, що це ставлення до Росії не погіршилося ще більше, враховуючи те, що більшість населення Росії підтримує цю війну», — сказав гендиректор Київського міжнародного інституту соціології Володимир Паніотто.

Не тільки українці розлюбили росіян, а й росіяни змінили на гірше думку про українців. «У росіян зараз тільки 24% позитивно ставляться до України», — сказав В. Паніотто. — Це до певної міри дивно, тому що в Росії є деяка демонстраційна установка, що українці — це братній народ, Україна — це братня країна, що ми позитивно до неї ставимося і їй допомагаємо подолати свої труднощі. Але, як ми бачимо, це залишається на рівні демонстрації, а реальна пропаганда працює на створення негативного ставлення до України й українців».

В обох народах невинно зростає кількість тих, хто хоче закритих кордонів і віз, а про об'єднання в одну державу в Росії мріють 7%, а в Україні — 3% опитаних. Соціологи кажуть: після нинішніх потрясінь до колишньої «братньої любові» вже не буде вороття. «Повернутися набагато складніше, ніж погіршити. І це, власне, те, що відбувається. Тобто ми маємо реально громадянський конфлікт, який інспірований і підтримується Росією. І виявляється, що ламати — це не будувати. Набагато легше створити конфлікт, ніж його виправити», — сказав Паніотто.

«Голос Америки»

НАДІЮ САВЧЕНКО ЗАЛИШИЛИ В СІЗО ЩЕ НА ТРИ МІСЯЦІ

10 лютого Басманный суд Москви продовжив арешт української льотчиці Надії Савченко до 13 травня. Як передає власний кореспондент УНІАН у РФ із зали суду, таке рішення оголосив суддя Артур Карпов. «Залишили під вартою. Ну немає в Росії суду...» — написав у своєму Твіттері адвокат Марк Фейгін.

Адвокати української льотчиці раніше пропонували суду змінити запобіжний захід з арешту на домашній арешт — на території готелю при Посольстві України у Москві.

Крім того, один з адвокатів Ілля Новіков заявляв, що захист готовий погодитися на будь-яку заставу. Також він говорив, що Надію Савченко можна звільнити під особисте поручительство Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Валерії Лутковської. Він звернувся до суду із проханням обрати будь-яку міру запобіжного заходу, крім утримання під вартою, «оскільки Савченко це вб'є».

Однак слідчі і прокуратура заявили, що виступають проти зміни запобіжного заходу і вимагають продовження арешту.

Як повідомляв УНІАН, Савченко була викрадена бойовиками на Донбасі влітку 2014 року, а потім її перевезли до Росії, де обвинуватили у причетності до загибелі російських журналістів під Луганськом 17 червня. Український військовослужбовець обвинувачення відкидає і стверджує, що ще до цього була захоплена сепаратистами і переправлена на територію Росії. Наприкінці січня відносно Савченко було порушено другу кримінальну справу — про незаконний перетин кордону.

26 жовтня на позачергових парламентських виборах Савченко була обрана народним депутатом за списком партії «Батьківщина». Верховна Рада делегувала її до ПАРЄ.

15 грудня Надія Савченко оголосила голодування, яке триває вже понад 2 місяці, і вона не збирається його припинити, поки суд не змінить їй запобіжний захід.

9 лютого адвокати Надії Савченко подали клопотання до Європейського суду з прав людини з проханням терміново вжити «попередніх заходів» для розгляду справи українки.

Віра САВЧЕНКО: «МЕНЕ ДИВУЮТЬ ЛЮДИ, ЯКІ ЗАКЛИКАЮТЬ УМОВЛЯТИ НАДІЮ ПРИПИНИТИ ГОЛОДУВАННЯ...»

Символ незламності українського духу — українська льотчиця і народний депутат Надія Савченко голодує проти незаконного утримання в Росії вже два місяці. Це — безпрецедентний випадок сам по собі, а з урахуванням воєнного протистояння двох країн будь-які новини про незламну Надію сприймаються як зведення з лінії фронту. Про останні новини від Надії Савченко «Укрінформу» розповіла її сестра Віра, яка повернулася до Києва після побачення з нею (ще до останнього суду) у «Матроській тиші».

— Віро, ми розмовляли з вами напередодні поїздки в Москву, і ви не могли сказати напевно, чи дадуть вам дозвіл на побачення з сестрою і які процедури для цього треба буде виконати.

— Мені допомогла омбудсмен Росії Елла Памфілова, але навіть їй не так просто було його домогтись. Це свідчить про те, що пресинг нікуди не дівся, репресивна машина працює й далі і всіх пресеє.

— Наскільки змінилася Надя від часу вашого останнього побачення? Як вона виглядає?

— Дух у неї бойовий, вона тримається молодцем, хоча дуже худа. Надя завжди була вдвічі більша за мене, а тепер вона набагато худіша, ніж я. Вона важить 58 кг, температура тіла 36,2, цукор на більш-менш нормальному рівні — 4, а коли вводять глюкозу, до підскакує до 6. Тиск у неї завжди був стабільний 100 на 70, зараз 90 на 60. Надя досить активно рухається. Її вводять амінокислоти, тому що почала змінюватися формула крові — кров густішає, і щоб вона ганяла по венах, це потрібно робити. Але в неї настільки скотилася судини, що коли я приїздила, то один день пропустили, тому що вже немає куди колоти.

— Як в Наді побутові умови, якщо можна так сказати про тюрму?

— Вона одна в кімнаті, розрахованій на три людини. Камера розташована на четвертому поверсі у крилі, де недавно був зроблений ремонт. Надю виводять на прогулянку на дах, тобто вона нікуди не виходить. Там з нею цілодобово перебуває тюремна наглядачка.

— Вони спілкуються?

— Ні, ніхто там не спілкується.

— Тобто ваша сестра може перекинутися словом тільки з адвокатами?

— Якщо приходять якісь правозахисники, громадські діячі чи посланці від Путіна, то вони розмовляють. А так, спілкування як такого там немає.

— Але, кажуть, у неї в камері є телевізор.

— Телевізор у неї був завжди, починаючи з Воронежа, — як же без улюбленого рупора Російської Федерації! Але канали там тільки російські, а Надя дуже переживає

за Україну. Перше, що вона запитувала, чи правда те-то й те-то, які втрати, як хлопці на фронті.

— Скільки тривала ваша зустріч?

— За законом мала б бути півтори години, але вони сказали: «Встреча — час!». Там був ще консул Геннадій Брескаленко. Я не втомлююся повторювати — це людина з величезної літери, яка завжди підтримує співвітчизників, і не тільки нас.

Якби я була наодинці з Надею, то побачення було б через скло, а якщо сидіти за столом і мати можливість доторкнутися одне до одного, то мають бути три особи.

Ще зі мною їздив у Москву народ-

ний депутат від «Батьківщини» Іван Крулько, який опікується мною безпекою. Якби мене там десь скопили, то є консул і є нардеп, який відразу здійснює галас по тих каналах, по яких потрібно. Проте, можливо, це дещо легковажно, але я не вважаю, що зараз існує така загроза. Колись, місяців п'ять тому, напевно, була. Але, як кажуть, береженого Бог береже.

— Як Надя виглядає?

— У неї покращився стан шкіри — вона вже не облизить, тому що тут є душ, і Надя може приймати його у будь-який момент. А у тому СІЗО, де вона була раніше, душ був тільки раз на тиждень, причому з холодною водою. Через це шкіра була суха, у вертикальних зморшках. А зараз її стан покращився, бо адвокатам дозволили принести олії для шкіри. Звичайно, вона вся така жовтувата, є пігментні плямки, бо в усіх ув'язнених шкіра насамперед псується через брак сонця, і починає вилазити пігмент.

— Як Надя проводить там час —

душ, на Путіна подивиться в телевізорі...

— Вона не може сидіти без діла! Надя була дуже щаслива, що опинилася в новій обстановці, і два дні прибирала камеру — все вичищала-вимивала. А зараз читає «Кобзар» — їй його якийсь москвич передав із власної бібліотеки, але з поверненням. Це було при мені, начальниці тюрми дозволив і запропонував таку ідею — до речі, можете кинути клич людям чи мої контакти дати, чи Facebook — нехай українці зберуть україномовну бібліотеку в тюрму. А вже у Москві україномовна книжка — рідкість. Краше, щоб це були легкі книги — казки, комедії, класика.

— Надя вас просила щось їй привезти?

— Вона рідко щось просить, але всім необхідним її забезпечують адвокати. Вони самі бачать, що потрібно, — може, там холодно, а в неї немає теплої одягу. А витрати адвокатам компенсує партія «Батьківщина». Тому Наді нічого не потрібно. Навіть якщо я хотіла щось передати, процедура передавання там досить складна. Вони кажуть: «Хотите, вот тюремный магазин, закажите!».

— А хто з партії «Батьківщина» виявляє до Надії найбільший інтерес?

— Уся «Батьківщина» і весь парламент, і їм за це дуже вдячна. Навіть якісь там недобитки з минулих часів піднімають свій голос на захист Надії і приймають якісь рішення. Хоча, можливо, це все показуха...

Юлія Тимошенко писала Наді листи, Надя відповідала, але це все через адвокатів, а напряму спілкуватися немає можливості.

— Ви якусь лінію подальшої поведінки з нею обговорювали чи вона й далі триматиме голодування, поки не доб'ється свого?

— Обговорювали. Але, на жаль, деталей розповісти я не можу.

— Яке побажання від мами ви їй передали?

— У нас немає таких сентиментів, бо ми досить самостійні діти. Мама поїде до неї і сама передасть свої побажання — умовляти сестру припинити голодування. Але я вже знаю, що Надя їй скаже, тому їй не витрачаю часу на умовляння.

У мене взагалі трохи викликає подив те, що з усіх боків лунають заклики: «Умовляйте Надію припи-

нити голодування! Вона нам потрібна живою!». Люди, та я ж не проти, я теж хочу бачити її живою, і не тільки тому, що вона моя сестра! Нам ще багато людей треба витягувати й Україну ремонтувати. Але давайте змінимо заклик: «Владо, витягни своїх людей, не марну часу!». У них що, немає важе впливу на Путіна? Ви в це вірите? Я — ні!

— Віро, а звідки ви з сестрою такі затягі? Вас такими виховали чи ви вродилися такі незламні?

— Просто батьки нас ніколи не балували. Хоча не можу сказати, що ми жили у спартанських умовах — усе було нормально, але якихось надто дорогих речей чи іграшок, яких дуже хотілося, в нас не було. Батьки ще тієї «закалки» — пережили війни, голодомори, і їм усі ці балування дітей — до лампочки! Може, це погано, може, добре, але це загартовує, і в соціумі ти — нормальна адекватна людина. А коли на тебе починається тиск, то, мабуть, та людина, яку в дитинстві занадто балували, швидше зламається, а та, яку не дуже, стає твердішою.

Я вам скажу, що це, можливо, не дуже добре, особливо для жінки. Але зараз іде колосальний тиск, і ти повинен тиснути на всіх фронтах!

І ще одне. Це — не гучні слова, але ми належимо до тих людей, які люблять Україну. Може, якби менше любили, то було б легше жити. Наприклад, моя професія (я — архітектор) дозволяє виїхати за кордон і нормально працювати й заробляти. Багато моїх колег так і зробили — виїхали і працюють з успіхом, але ми залишилися в Україні, щоб зробити її придатною для існування. І ми знаємо, як це зробити, і нова виконавча влада теж ніби усіма руками за реформи, але вона хоче ще пожити по-старому, щоб нагребти, а вже далі — реформи. Тобто світ на нашому боці, а ми ніяк із собою не можемо справитися. А результат який? Гинуть хлопці на сході. Ми дуже підтримуємо нашу владу, тільки не зраджуйте людей!

— Політичні теми ви з сестрою теж обговорюєте?

— Я дуже щаслива, що в Наді багато друзів. Вони передають листи через мене, а я — через адвокатів. Коли Надя питає, яка ситуація в країні у тій чи іншій сфері, а в мене немає часу самій розібратися, то є друзі, аналітики, які можуть їй про це написати. Тобто Надя не у вакуумі. Також її підтримують по-другі і взагалі багато людей. Це дуже важливо, бо коли Надя читає їхні листи з добримими словами, в неї стає тепло на душі, і вона наче додому повертається...

Надія ЮРЧЕНКО

Віра Савченко

ЩОРАЗ ПОВНІША ЧАША НАДІЇ САВЧЕНКО

Сила нинішнього кремлівського карлика не царственна, а сатанинська. Царственною є сила Надії.

Ніхто з нас не знає, як обирає Господь людей для реалізації Свого плану для світу. Це — таємниця, яка не має раціональних земних пояснень. Проте схоже, що вступним тестом для такого обранця є готовність витримати великий страждання. Причому не просто витримати, а надати їм високого сенсу — так, щоб від них почали вібрувати серця мільйонів.

Надія Савченко є такою обраницею, і вона гідно витримує свій іспит. Менш упевнено можна стверджувати це щодо тих «мільйонів», серця яких мали б уже вібрувати у чіткому ритмі солідарності з нею. Адже Надія послана нам для того, щоб на тлі її героїзму соромно було уникати військової

служби чи в інший спосіб ховатися за мамині спідниці. На тлі її незламності гідки ми мають виглядати наші в'юнкі компроміси зі злом.

Так, я знаю, що в ці самі хвилини, коли на сході холодне ще одне розтерзане тіло, а Надія відмовляється від чергової тарілки тюремної баланди, десь зовсім поруч якийсь моральний покруч простягає руку по злочинний хабар чи закладає вибухівку задля щедро проплатеної провокації. Усе це, справді, є. На жаль, двобій святого й диявольського в людини не скінчився.

Але сенс шоденної жертви Надії полягає в тому, що настає мить — і в її постаті, ніби у дзеркалі, той самий покруч бачить свою нищість. І щасливий той, у кому завітрує спасенне сумління!

У моїй тюремній долі мені випало голодувати на знак протесту лише 20 днів — дитячий термін порівняно з Надійчними 59 добами (станом на 9 лютого). Та й обставини брежневських і путінських казематів різні. Але

можна здогадатися, що на цей час Надія уже перейшла психологічну межу, яку встановлює інстинкт самозбереження. Припинити протест до переходу тієї межі також нелегко. Достатньо згадати слова Василя Стуса після 18-денного голодування на знак протесту: «Як то гідко знімати голодування, так нічого й не добившись. Більше я так робити не буду» (іншими словами, більше я знімати голодування не буду).

А Надія Савченко що межу вже перейшла, про що сказала журналістам сама: «В Укра-

їні рабами не народжуються. Я піду до кінця». Це, звичайно, не означає, що її тіло перестало домагатись свого, і не їсти стало легко. Цій страждальній жінці, як і всім іншим голодувальникам, усе ще сниться й уживається хліб — він їй пахне, від цього запаху їй паморочиться в голові. І серце її бунтує, то прискорюючи своє аритмічне биття, то завмираючи в паузі, від якої розливається млюсть.

Але якщо Надія зараз читала все, написане Євгеном Сверстюком, вона обов'язково б уся стрепенулась від

його дивовижного: «Мені й не повинно бути добре. Мені й повинно бути найважче — це міра моєї душі. Вона потребує повної чаші. Тут є смисл...».

Тож моє запитання до всіх нас: чи бачимо ми цей смисл і як нам із ним жити? Що зробив кожен із нас особисто, щоб від імені Надії Савченко завібрували докола людські серця? Я знаю, що серце одного надутого карлика не стрепенеться ніколи, а тому вирвати Надію з його пазурів буде непросто. Йому видається, що чим більше страждатиме ця героїчна жінка, тим готовнішими будуть люди схилитися перед його «царственною» силою. І певна сила в нього, справді, є: аж диву даєшся, як може він психологічно витримувати стільки людських прокльонів!

Але пам'ятайте, що диктатори бояться більше, ніж ми: це пізнали всі політв'язні часів Руху опору. І сила нинішнього карлика не царственна, а сатанинська. Царствен-

ною є сила Надії Савченко, тому її ім'я і є на знаменах нашої боротьби. Будемо молитися за неї, і Бог почує нашу молитву. Стукаймо в усі можливі двері, і якщо нас будуть мільйони — жодні двері не витримають. Гартуймо свою волю і стійкість: саме цього передусім очікує від нас нескорена кремлівська бранка Надія.

Мирослав МАРІНОВИЧ, колишній політв'язень, правозахисник, публіцист, віце-ректор Українського католицького університету

ЧИ ВАРТІ АМБІЦІЇ САМОЗНИЩЕННЯ?

Те, що в Росії криза, — вже не мрія її недоброзичливців, про кризу заявлено офіційно у зв'язку з прийняттям урядом РФ антикризового плану, що складається із 60 пунктів. Тож і ЗМІ, які «дякували» світові за санкції, що нібито лише зміцнюють російську економіку, зробивши її самодостатньою, та заперечили, що падіння цін на нафту теж не причина для хвилювання, тепер дещо змінили тональність своїх повідомлень. Хоча і нині до аналізу причин кризи вони особливо не вдаються, бо яка ж тоді гордість витримає, адже американський президент днями заявив на весь світ про розшматовану санкціями російську економіку?

Тож і чуємо, що санкції — це справа десята, просто останнім часом потроху недопрацювали, ось і накопичилися проблем. За глибиною кризи зіставляють зі світовою 2008-2009 років, а за проявами — ми їх бачимо і самі. Офіційно визнана інфляція у 11,4%, на які обіцяють проіндексувати пенсії і зарплати бюджетникам, слабо співвідноситься із життєвими реаліями. Сьогодні шокують ціни навіть у таких соціально орієнтованих магазинах, як АТБ, де пропонують, зокрема, картоплю по 42 руб. за кг. Кажуть, дорога, тому що мита, хоча про що послугу їх не просили покупці. Доречі, для Москви така ціна ще й замала. Там на базарах картоплю коштує по 50 рублів, як і буряк, морква та капуста. А ось яловичина в російській столиці більш як вдвічі дешевша, ніж у Севастополі. Та і Сімферополь далеко попереду Москви. Тож «інтегруємося» з випереджуючими темпами.

І платити кримчанам доводиться не лише в магазинах. Переклад з української мови будь-якого папірця обходиться у 850 рублів, навіть якщо там усього кілька слів, а ти сам — колишній викладач української. А ще прикмета сьогодні — це нескінченні черги, пов'язані з отриманням російських документів, і

вже не тому, що кримчанам припекло швидше стати повноцінними росіянами, а тому, що це є життєвою необхідністю.

Так, приміром, з нового року перед тими, хто не встиг оформити медичну страховку, водночас зачинилися двері усіх кримських медичних закладів. І хоча черги біля відділень страхових компаній не зменшуються, за даними «е-Крим», в Алусті і 425 жителів, що звернулися під час новорічних «канікул» по медичну допомогу, лише 163 мали при собі медичний поліс.

На свої претензії щодо відмови у медобслуговуванні люди в різних кутках Криму почули, що їм дали достатньо часу, і нехай тепер вони нарікають самі на себе.

Та, як бачимо по чергах, його таки недостатньо. Тож вчасно оформили страховку здебільшого лише молоді, здорові та енергійні, а зовсім не ті, кому це найнеобхідніше. І такі, спіймавши в лікарнях облізлого, одразу ж попрямували до аптеки, де на них теж чекало глибоке розчарування: хтось не знайшов у продажу звичних українських препаратів, які не завжди мають російські аналоги, а для когось просто виявилися несподіваними ціни, що постійно зростають, іноді на 300-400%.

І це — не лише наша місцева практика. Невмотивоване зростання цін на ліки вже привернуло до себе увагу московської прокуратури. Проводяться нею перевірки і в торгових закладах, і як результат — вже порушено 418 кримінальних справ. Стурбована й Федеральна антимонопольна служба (ФАС), яка однією з причин невмотивованого зростання цін називає попередню змову поміж тими, від кого цінова політика залежить.

Що ж до ситуації з ліками, то її прокоментувала федеральний міністр охорони здоров'я. Вона пояснила, що на ліки, які входять до списку життєво необхідних, торгові надбавки мають бути не вищи-

ми, ніж 30% їхньої вартості, хоча цієї норми дотримуються далеко не всі і не завжди. Зростання цін на решту медичних препаратів навіть формально нічим не обмежується. А до цієї групи належать і такі, без яких не обходиться жодна сімейна аптечка, скажімо, корвалол, нафтизин, аллахол, цинаризин. (Щодо нафтизину, то за останні півроку він подорожчав у 7 разів).

Нинішній ціновий колапс віцепрем'єр уряду РФ Ігор Шувалов пояснює бажанням гравців ринку зберігати колишню валютну виручку і їхньою особистою недобропорядністю.

Проте ніхто не згадує ні про втрати, пов'язані з дотуванням Криму, де вперше зізналися, що недоотримали-таки третину курортних зборів порівняно із попереднім роком, ні з підтримкою (фінансовою і військовою, а також людськими ресурсами) Донбасу, який у російських ЗМІ вже практично перестали величати Новоросією і який знову став південно-східним регіоном України. А на запитання телеглядачів про те, чому Росія офіційно не вводить війська на його територію, недопідготовлений ведучий кримської телепередачі «Інформаційна війна» широко зізнається, що Росія змушена обирати із двох менше зло, аби не бути зовсім задуреною санкціями. Тож їй не до реверансів. А те, що донеччани залишаються практично зрадженними, між двома берегами, і утопають в крові, нехай пробачають і тішаться російськими гуманітарними вантажами. Має смисл пожертвувати інтересами баламучених людей Донбасу і з огляду перспективи виникнення повномасштабної війни за участі військ НАТО.

Тож тактика сьогодні інша: запламувати Україну настільки, щоб поставити її поза законом, подібно Ісламській державі, і повністю позбавити світової підтримки. А коли «те, що було Україною» і де перемогла «фашистська хунта», залишиться

наодинці зі своїми проблемами, спокійно втілювати власні амбіційні плани.

Водночас сама Росія має сприйматися світовим співтовариством як еталон людяності, безкорисливий спонсор та країна-миротворець, оскільки продає Україні вугілля та електроенергію (та якби не знеструмлений Крим, хіба продавала б?) і вже стільки років постачає сюди газ за кабальними цінами, а тепер ще й жене на території ДНР і ЛНР гуманітарні конвої.

А чи не чесніше було б взагалі цих людей не чіпати і зберегти 50 тисяч людських життів (саме про таку кількість загиблих заявляють сьогодні росіяни)? І не треба говорити, що конфлікт спровокував «державний закат» щодо усунення Януковича, бо це за півроку до того організувалися «антифашистські» мітинги, тож почав активно формуватися образ ворога. А виводила бюджетників із «антифашистськими» гаслами на площі Криму не «Єдина Росія», а Партія регіонів, лідер якої втілював у життя російський сценарій знищення України. І таку людину не мав права усунути від влади український народ?!

Звичайно, за своєї нинішньої стратегії (а вона в Росії і не приховується) кожен майданчик, що дає змогу бути почутими світовим співтовариством, має неабияке значення.

І дарма, що в ПАРЕ засідають «політические насекомые» (так величали іноземних партнерів гості, запрошені на одне з політичних ток-шоу), але бажано на цих «насекомых» таки впливати, аби «знизили інтерес до України» та бажання підтримувати цю «неспроможну державу».

Але «запудрити» мізки «насекомым» так і не вдалося — вони продовжили термін дій санкцій проти Росії, і надалі залишивши її без права голосу. А у боротьбі з кризою теж продовжує використовуватися пропаганда, мовляв, санкції завдають більшої шкоди країнам Заходу, ніж самій Росії. Вітім, криза чомусь завітала саме сюди. Але вдалося вона не по тих, кому не давали спокою чужі землі. Країну активно покидають гастарбайтери, передаючи совки і мітли росіянам, котрі раніше дивилися на це зняряддя праці зверхньо.

А в січні значна частина кримських пенсіонерів або ж одержала пенсії з великим запізненням, або ж не одержала їх і досі. Це стосується й інших соціальних виплат та зарплат бюджетників. Такого із «соціалкою» не було навіть у «лихі дев'яності». І «покращення» поки що ніхто не обіцяє...

Тамара ФЕДОРЕНКО
м. Сімферополь

ГРОМАДЯНИ НЕ З ВЛАСНОЇ ВОЛІ: ЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАГРОЖУЮТЬ КРИМЧАМ БЕЗ РОСІЙСЬКОГО ПАСПОРТА

Росія поставила мешканців анексованого півострова в умови, за яких вони змушені отримувати російські паспорти. В іншому випадку у кримчан виникнуть значні труднощі з працевлаштуванням, отриманням медичних послуг, розпорядженням своїм майном і реалізацією інших прав. Такі висновки містять результати дослідження «Проблеми з громадянством у Криму», проведеного Українським незалежним центром політичних досліджень. При цьому, за інформацією аналітиків, далеко не всі кримчани мають можливість отримати російські паспорти, і багатьом з них загрожує депортація за межі півострова й інші проблеми.

За словами авторів дослідження, проведений ними аналіз ґрунтується на вивченні російського, українського та міжнародного законодавства, а також детальних інтерв'ю з різними категоріями жителів Криму.

Головною проблемою, яку виявили експерти, є фактичне примушування до громадянства, яке застосовує Росія відносно кримчан. Це виявляється в тому, що особи, які не отримали російське громадянство, не можуть реалізувати свої права. Зокрема, їм стає набагато складніше реалізувати своє право на працевлаштування. Одна з авторів дослідження, голова ради Українського незалежного центру політичних досліджень Юлія Тищенко, стверджує, що насамперед ця проблема торкнулася держслужбовців, які, згідно з російським законодавством, зобов'язані мати громадянство Російської Федерації.

«У Криму залишається велика кількість службовців органів влади, місцевого самоврядування та силових структур. У нас були різні дані. З одного боку, якогось особливого примусу не було, але всі розуміли, що вони мають отримати російське громадянство. З іншого боку, є свідчення, які вказують, що при прийнятті на держслужбу їм говорили про необхідність відмови від українського громадянства», — сказала Ю. Тищенко.

За її словами, держслужбовці не тільки зобов'язані бути російськими громадянами, але й не мати подвійного громадянства. А враховуючи, що процедура відмови від українського громадянства вони не проходили, їх фактично можуть звільнити в будь-який момент.

Повноцінне медобслуговування тільки для росіян

Ю. Тищенко зазначила, що проблеми з працевлаштуванням відчули на собі не тільки держслужбовці, а й працівники приватних підприємств. Як стверджує експерт, багато роботодавців вважають, що отримання російських паспортів працівниками спрощує ведення документації, і не беруть на роботу людей, які вирішили не отримувати громадянство Росії.

Згідно з результатами проведеного дослідження, низка бюджетних установ також вимагають від своїх співробітників отримання російських паспортів. Також, за словами експерта, ті громадяни, які не хочуть отримувати нове громадянство, можуть бути позбавлені права на медичне обслуговування. «Якщо ти не є громадянином Росії, тобі, звичайно, надають першу медичну допомогу. Але на повноцінне медичне обслуговування розраховувати не можна», — зазначила Ю. Тищенко.

Існує також низка проблем, пов'язаних з майновими правами. Зокрема, великі витрати можуть отримати кримчани, які, згідно з російським законодавством, не є резидентами (особами, які прожили в Росії більше півроку). «Якщо ти — нерезидент, ти більше втрачаєш внаслідок цих фінансових операцій. Якщо квартиру продає податковий резидент, податок становить 13 відсотків, а якщо податковий нерезидент — 30%», — повідомила автор дослідження.

Ю. Тищенко вважає, що в сформованих умовах багато кримчан змушені оформляти російські паспорти просто для того, щоб користуватися своїми соціально-економічними правами.

Російське громадянство або депортація

За інформацією експертів, однією з ключових проблем, пов'язаних з громадянством, є обмежена можливість перебувати в Криму жителям півострова, які не побажали отримувати російський паспорт. Як відомо, згідно із законами Російської Федерації, громадяни України мають право перебувати на території Росії не більше 90 днів. Після закінчення цього терміну вони зобов'язані

залишити російську територію мінімум на три місяці.

При цьому, за словами Ю. Тищенко, існує низка категорій громадян, які в цих умовах опиняються під загрозою депортації. Вони не можуть ні отримати російський паспорт, ні оформити вид на проживання.

«З порушенням своїх прав внаслідок примусу до російського громадянства стикаються громадяни України, які зареєстровані на території материкової України, але постійно живуть у Криму. Окрема група — це репатріанти, які нещодавно повернулися до Криму і не мали ні кримської реєстрації, ні українського громадянства», — зазначила Ю. Тищенко.

За інформацією дослідниці, на цей момент в Криму перебуває, як мінімум, 30 сімей репатріантів, які приїхали на півострів напередодні або після анексії. Зараз вони не можуть отримати російський паспорт, і вже відомі випадки, коли нова влада депортує такі сім'ї.

Також до складу найбільш уразливих груп входять громадяни України, які до 18 квітня не написали заяву про відмову від російського громадянства. Як відомо, Росія дала місяць на те, щоб скласти такий документ. Той, хто не встиг цього зробити, вважається владою російським громадянином, і відповідно не має можливості отримати вид на проживання. За словами Ю. Тищенко, кримчани, які належать до цієї категорії, змушені отримувати російські паспорти, інакше вони будуть вислані за межі півострова.

Експерти зазначають, що також є низка проблем, пов'язаних з оформленням виду на проживання для громадян України, які встигли відмовитися від російських паспортів, та іноземців. За їхніми словами, процедура отримання цього документа дуже складна і затягнута, у зв'язку з чим багато хто ризикує залишитися в Криму на нелегальному становищі.

«Існує ризик, що громадяни України, які не встигли відмовитися від російського громадянства, будуть обмежені в правах, тому що далеко не всі умови, які висуваються сьогоднішньою кримською владою, можуть бути задоволені», — сказала О. Тищенко.

Один призовник на дві держави

У проведеному дослідженні йдеться далеко не про всі проблеми, що випливають з того, що Росія відтепер вважає всіх кримчан своїми громадянами. Такої думки дотримуються правозахисники та експерти. За словами голови Центру громадянської освіти «Альменда» Ольги Скрипник, зараз також виникає багато гострих питань, які пов'язані з призовом до армії.

«Ті люди, які виїхали з Криму, особливо студенти, стали на облік у військкоматах в Одесі, Києві та інших містах за місцем навчання. Зараз, прийшовши додому, вони отримали повістки. У кримських військкоматах кажуть, що навіть якщо ви стали на військовий облік в Україні, але на момент 16 березня перебували в Криму, то ви — громадяни Росії і повинні з'явитися і стати на облік», — сказала правозахисниця.

За словами О. Скрипник, особлива складність цієї ситуації полягає в тому, що якщо кримчани призовного віку не з'являться в російський військкомат для постановки на облік, їм загрожує кримінальне переслідування.

Голова наглядової ради «Майдан закордонних справ» Андрій Клименко звернув увагу на те, що із закінченням 1 січня 2015 року так званого «перехідного періоду» кримчани, які перебувають на материковій Україні і не мають російського паспорта, втрачають можливість в'їхати на півострів. «З іншого боку, люди, які не мають паспорта Росії, не можуть виїхати з Криму. Ця ізоляція поступово посилюється. У політичних українців, які живуть у Криму, залишається один варіант — брати «аусвайс» і тут же починати процедуру відмови від російського громадянства», — сказав А. Клименко.

Представник «Майдану закордонних справ» вважає, що в сформованих умовах Україна має розробити правові механізми для того, щоб допомогти своїм громадянам, які залишаються на півострові. Однак поки що, за оцінками експерта, роботу в цьому напрямку влада у Києві не веде.

Олексій СКРИПНИК

(«Крим.Реалії»)

ЧИ Є У РУССКИХ РОДИНА?

Політика радянських часів була продовженням політики Російської імперії — розширення територій, переміщення росіян на нові землі. Індустріалізація 30-х років минулого сторіччя, боротьба «с українским кулачеством», три голодомори суттєво змінили національний склад в Україні. Мільйони росіян стали проживати і працювати на нашій землі. Міста спочатку сходу та центру, а після Другої світової війни і заходу України заповнили російським людом. Це була добре спланована та ретельно виконана багаторічна робота. Було поставлене завдання не лише заселити наші землі росіянами, а й навчити закріпити їх за Росією. Паралельно йшло виселення українців у Сибір, Далекий Схід, Казахстан. Вичавлювалася українська мова, перекручувалася історія. Українська мова маргіналізувалася, ставала неprestижною для вжитку у громадському житті, освіті, науці, культурі. Вища школа практично стала російськомовною. Ще у далекі 50-ті роки минулого століття викладалися майже всі предмети у технікумах та інститутах на заході України було переведено на російську мову. Бо йшла підготовка для направлення більшості випускників на роботу на «неосвоенные пространства нашей Родины», а випускників таких же спеціальностей через союзні міністерства та Держплан спрямовували на роботу в Україну. Ніхто не питав учнів технікумів та студентів інститутів в Україні, володіють вони російською мовою чи ні, — мусили їм вивчити та засвоїти.

Переміщені росіяни почували себе не дуже комфортно серед «инородцев». Я колись чув розмову двох жінок, які зустрілися в Івано-Франківську після кількох років розлуки. На запитання однієї з них, як їй живеться, почув у відповідь «хорошо, если бы не эти местные». А «местными» скрізь були «инородцы» — українці, казахи, узбеки, чеченці, азербайджанці.

Це створювало бар'єр між росіянами та корінними народами. Але якщо «инородцев» змушували вивчати і знати російську мову, то переміщені росіяни не обов'язково мали знати мову корінних народів. Це зафіксовано навіть у результатах перепису в СРСР (1981 рік), де 90% узбеків заявили про знання російської, а лише 6% росіян, що жили в Узбекистані, знали узбекську мову. В Україні володіли українською лише 30% росіян. Навіть два-три покоління росіян, що жили в Україні, не володіли українською.

Деколи це приймало дуже страшну форму. Так, 20 червня 2012 року (я що дату зафіксував у своєму щоденнику) я став свідком однієї розмови біля військового шпиталю на вулиці Гагаріна у Сімферополі, коли один з пацієнтів голосно сказав: «Я ненавижу желтых, черных и хохлов», і ніхто з його співрозмовників на це не зреагував. А інший росіянин сказав, що він ніколи не буде користуватися українською мовою.

Можливо, що хтось із кримчан запам'ятав одну з радіопередач у 2009 році, в якій один зі слухачів сказав, що колись він любив українські пісні, а тепер він їх ненавидить, бо вночі весь ефірний час заповнений ними. Це робилося тому, що згідно з якимись розпорядженнями зверху у Криму половина ефірного часу мала відводитися українській мові.

Я не зустрічав росіян, які говорили б, що їхня Батьківщина — це Псковська, Вологодська, Пензенська чи інша земля. Зате чув, що далекі Курільські острови, Україна, Башкирія, Кавказ — це «исконно русские земли». Думаю, чому навіть найбільшій росіянин з глибини підтримував царів та більшовиків? Бо знав, що може у будь-який момент ступити своєю ногою на нові завойовані землі.

Живе і працює у Криму журналіст К., який задовго до анексії Росією Криму називав Україну Хохляндією, а українців — хохлами або малоросами. Коли заходила розмова про депортацію кримських татар, то він не лише їх називав зрадниками, а й захищав тих росіян, яких, за його словами, насильно переселили з центральної Росії в Крим. Різниця між цими переселенцями була в тому, що переселені кримські татари, чеченці, інгуші, калмики поверталися з боротьбою на рідні землі, а прийшли росіяни, що заселили чужі їм оселі та землі, і не думали повертатися у свої рідні краї.

Росіяни стверджують, що українська мова — лише діалект російської, а тому треба знати лише російську мову, і тоді жодних проблем не буде. Нам практично відмовляють в існуванні своєї мови, історії, культури.

Росія сама знищує своє коріння, росіяни легко розстаються зі своїм задля хоча б трохи кращого життя, ніж у своїй «пензенщині».

У нинішній Росії зосереджені величезні природні багатства — нафта, газ, золото, ліс, прісна вода, але ці багатства не принесли того рівня життя, яке є у тих народів, що цих багатств не мають, для прикладу, хоча б маленької Фінляндії. Бо порівняння рівня життя, освіти, створених сучасних технологій у Фінляндії і Росії далеко не на користь останньої. До речі, у Фінляндії є дві державні

мови — фінська і шведська, хоча шведи складають лише одну десяту від чисельності фінів. Але на будь-яку роботу, навіть двірником, не візьмуть фіна, якщо він досконало не володіє шведською, і навпаки шведа, якщо він не володіє фінською.

Хіба би у нас були б якісь мовні проблеми між росіянами та українцями, якби у нас діяли подібні закони?

Сьогодні Путін демонструє патологічну ненависть до українських громадян, а його телебачення — до усього українського. Чому? Тому що він наляканий тим величезним піднесенням народу проти злочинства, проти корупції, проти усього зла, що принесли з собою його ставленники — януковичі-азарови. Путінська політика щодо своїх сусідів нагадує ситуацію, коли виродок гвалтує дівчину, що його не хоче, лише для того, щоб ніхто інший не взяв її заміж.

Сьогоднішніх росіян не тягне на свою рідну землю, бо вони її давно втратили. Зате у них є території для проживання, що стала для них «исконно русской».

У 1990 році я бачив передачу з Риги, в якій одна жінка плакала перед екраном, що її звільняють з роботи через незнання латиської мови. Коли московський кореспондент спитав її, скільки років вона живе в Ризі, і, почувши у відповідь, що двадцять років, поставив їй запитання: «І ви за ці роки не могли вивчити їхньої мови?». Відповіді на це запитання не було.

Подібна розмова відбулася у 1995 році в Криму, коли жінка-геолог приїхала з Ташкента шукати роботу в Україні, бо її звільнили з роботи через незнання узбекської мови, хоча вона народилася, здобула професійну освіту саме там. Коли її запитали, чи не могла б вона повернутися на свою рідну землю — пензенщину, то відповіла, що там у неї нема ні рідних, ні близьких, та й рідного села її батьків уже нема.

Хоча в разі потреби будь-яка людина досить швидко вчить іншу мову. Запам'ятався такий випадок у Польщі — на ринку в Перемишлі одна з продавчинь голосно й активно закликала нас купити її товар. Але з ледь помітного акценту я здогадався, що вона — не полька. З подальшої розмови виявилось, що вона — росіянка і приїхала до Польщі три місяці тому з Одеси. На запитання, чи знає вона українську мову, ця жінка відповіла «А зачем?». Оця відповідь пояснює, чому українські росіяни не знають української мови.

Нинішня страшна війна на Донбасі, розв'язана Путіним проти України, забрала життя з обох сторін більше десяти тисяч людей. І однією з причин цієї війни була і мовна політика Росії. Вся біда багатьох росіян у тому, що у них замість «Родины» є територія для проживання, і на цій території їм треба утриматися будь-якою ціною. Росіяни стали жертвою і царської Росії, і більшовиків, і путінського клану. Російський етноцентризм подібний до поведінки зозулі, що підкладає своє яйце в гнізда інших птиць, виштовхуючи ті яйця за межі гнізда.

Нічого доброго це не принесло ні Росії, ні росіянам. Нинішня Росія не є уособленням новітніх технологій, не може бути привабливою для свого та інших етносів.

Мине небагато часу, і з тих мільйонів росіян, що живуть за межами Росії, частина повернеться на свою історичну Батьківщину, частина стане повноцінними громадянами інших держав, а ще частина буде себе відчувати чужинцями в інших державах. Доля цих людей буде драматичною...

Роман ЯРЕМІЙЧУК,
інженер-нафтовик

Роман Яремійчук (ліворуч) і Заїр Смедляев на мітингу пам'яті правозахисника Петра Григоренка. Сімферополь, 2012 р.

ПРО ПОРЯТУНОК НАШИХ КРИМСЬКИХ ДІТЕЙ...

дєрації. Я не захоплювалася Путіним — Спасом Нерукотворним і не складала оду радості Аксьонову.

От ви не повірите. Пишу і роблю помилки, опіски. І там, де шойно писала про Спаса Нерукотворного, дивлюся, а у мене написано «спамом нерукотворним». І я відразу згадала Фрейда. І зробила висновок. Путін — це, дійсно, спам. Це — найбільш спамистий Спам. І саме нерукотворний. Цей спам придумала і клонує Росія. І запустила в мережу.

Радше одне. З кожним днем царювати на троні Спаму все менше. А нам з кожним днем все швидше приходить до здорового способу життя. Здорового від спаму, корупції та бюрократії.

А за дітей я дуже рада! Ви

соби не уявляєте...

Пам'ятаєте, я перед 1 вересня купила синові форму на фізкультуру? Сино. З тризубом і написом «Слава Україні»? Так-от. Форма залишилася в Криму. Данін друг, батьки якого за Росію, забрав форму собі. І сказав Даніку: «Це — пам'ять про Україну. І я буду носити її, поки не поїду звідси».

Ось так. А ми говоримо, що нічого не змінюється.

Змінюється. Дуже змінюється! Даня був один за Україну з усіх його друзів. Він поїхав. Але залишив 10 хлопчаків, які прийдуть в Україну. Вчитися, на свою Батьківщину. І повернуться потім у Крим. Разом з Україною.

Ліза БОГУЦЬКА,
кримчанка, блогер,
правозахисниця

«НЕЗДОЛАННЕ ВІДЧУТТЯ НУДОТИ...»

Відомий біофізик Максим Франк-Каменецький, який 21 рік тому переїхав із рідної Росії до США, минулої осені повернувся з курсом лекцій на кілька місяців до Москви. Пережите за цей час настільки вразило його, що, повертаючись до США, професор Бостонського університету звернувся до росіян із відкритим листом. В інтерв'ю Радіо «Свобода» науковець розповів, що він відчув у сучасній Росії.

«Протягом мого перебування тут у мене поступово з'явилося й постійно посилювалося нездоланне відчуття нудоти. Такої централізації, такої концентрації влади в руках однієї людини тут не було з часів Сталіна», — так написав, від'їжджаючи з Росії, Максим Франк-Каменецький.

Один із тих моментів, що вразило його найбільше, — це просто «скажене» обожнення президента Володимира Путіна, каже професор у інтерв'ю Радіо «Свобода». «Це — цілком стандартний культ особи, який я застав іще дитиною», — каже вчений.

Іще один такий момент — це, за постійного безтямного повторення мантри про незмірну й безумовну любов до всього «р-р-російського», одночасний ірраціональний антиамериканізм.

«Тією чи іншою мірою антиамериканізмом заражені практично всі. Це цікаве явище — що навіть ті люди, які розуміють неприпустимість того, що робить Путін в Україні, все-таки починають за першої нагоди згадувати про помилки американських адміністрацій, бомбардування Югославії, вторгнення до Афганістану, до Іраку, і так далі, і так далі, і казати, що всі ці злочини Америки значно небезпечніші й гірші, ніж ті помилки, які

робить Путін», — каже професор.

За його словами, після останніх чотирьох місяців перебування в Росії він відчув величезне полегшення, коли, повертаючись звідти до США, перетнув російський кордон. «Із радянських часів я такого полегшення, виїжджаючи за кордон, не відчував», — сказав він.

На думку Франка-Каменецького, Росія, де атмосфера непереносності і страху дедалі гущішає, скочується назад до радянських часів.

«Дійсно, цей страх обгрунтований, бо ніхто не знає, який буде наступний крок. Фактично всі порядки залежать від однієї людини. Це теж дуже страшно, тому що її здатність ухвалювати адекватні рішення надзвичайно сумнівна, як видно у зв'язку з тим, що відбувається», — вважає він.

Сам Максим Франк-Каменецький, громадянин США, який зберіг і громадянство Росії, однак, не зарікається заїжджати й

надалі до своєї колишньої батьківщини. Але, каже він, багато його колег у США родом із Росії, які теж перебувають у такій ситуації, вже вирішили не повертатися більше ніколи.

І, побувавши чотири місяці в Росії, професор не має оптимізму щодо перспектив цієї країни. Якщо Москва не змінить курсу, політична ізоляція Росії разом зі швидким занепадом рубля вишукують катастрофу, вважає він. Якщо спалахне повномасштабна криза, то, написав учений у відкритому листі до росіян, залишаються «дві можливості: жажливий кінець (для режиму) чи жах безкінця (для росіян)». «Думаю, немає потреби говорити, чого бажав би я», — додає Максим Франк-Каменецький.

КРИМ: ДУХ І БУКВА

У Верховному суді анексованого Криму відбулося чергове судове засідання у справі благодійної організації «Фонд «Крим». Незважаючи на заявлене раніше клопотання про ведення справи однією з державних мов Криму — кримськотатарською мовою, суддя відмовила в цьому праві.

«Суддя Тимошенко, посилаючись на те, що сторона, яка представляє фонд, володіє російською мовою, відмовила зі словами «немає необхідності у використанні іншої мови», — розповів кореспонденту «Крим.Реаліті» кримськотатарський активіст, голова ЦВК Курултая Заїр Смедляев.

На думку Смедляева, подібне ставлення судді суперечить як Конституції Криму, згідно з якою кримськотатарська мова є однією з трьох державних мов, так і заявам президента Росії Володимира Путіна про «небувалу підтримку та умови для розвитку» мови корінного народу Криму. «Це — наше конституційне право. На вимогу сторони суд зобов'язаний був запросити перекладача», — підкреслив Заїр Смедляев. Крім того, за інформацією

На будівлі Верховної Ради Криму чіпляють напис кримськотатарською мовою. Російською й українською — вже є...

активіста, суддя також відмовила в клопотанні про запрошення на суд свідків у справі.

Як повідомлялося раніше, рішенням Київського районного суду міста Сімферополя голові «Фонду «Крим» Різі Шевкієву був призначений штраф у розмірі 350 тисяч рублів, а самому фонду — у розмірі 4,5 мільйона рублів. Голова фонду подав апеляцію.

* * *

Запланований на минулу п'ятницю допит кримськотатарського активіста Заїра Смедляева в управлінні ФСБ не відбувся, бо у відомстві не знайшли перекладача з кримськотатарської мови.

Заїра Смедляева мали допитати у рамках «справи 3 травня». Цього дня минулого року кримські татари мітингували проти заборони на в'їзд на півострів кримськотатарському лідеру Мустафі Джемілеву.

3. Смедляев розповів, що попросив слідчого вести допит кримськотатарською мовою. «Я вирішив скористатися своїм конституційним правом. Я маю право давати свідчення рідною мовою, користуватися послугами перекладача безкоштовно», — наголосив активіст.

Оскільки ФСБ на той час не вдалося знайти перекладача, допит перенесли, він все ж відбувся цього тижня.

У ДЕРЖКОМТЕЛЕРАДІО ВИЗНАЧИЛИ ПРЕТЕНДЕНТІВ НА ЗДОБУТТЯ ПРЕМІЇ «УКРАЇНСЬКА КНИЖКА РОКУ»

4 лютого в Держкомтелерадіо відбулося засідання Комітету з присудження щорічної премії Президента України «Українська книжка року», повідомляє прес-служба відомства. Шляхом таємного голосування були визначені видання, подані на конкурс у 2014 році, яким комітет пропонує присудити премію.

У номінації «За видатні досягнення у галузі художньої літератури» премію пропонується присудити тритомнику Левка Різника. Видавцем цих книг — «Самотність пророка, або Добрий Ангел Івана Франка», «Поет і владика», «Доктор і професор» — є державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ». Загалом у цій номінації було розглянуто 33 художні твори класичної та сучасної української прози, поезії, українських перекладів художньої літератури.

У номінації «За вагомий внесок у розвиток українознавства» серед 33 претендентів переможцем визначено видання «Вулицями старого Києва» Ольги Друг. Видавець — державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ».

У номінації «За сприяння у вихованні підростаючого покоління» серед 40 учасників конкурсу видань премію запропоновано присудити книжці «3 Божого саду. Рослини і тварини у Святому письмі» Андрія Топачевського. Видавець — національне видавництво дитячої літератури «Веселка».

Із переліком видань, які допущені до участі в конкурсі на здобуття премії Президента України «Українська книжка року», можна ознайомитись тут. Нагадаємо, «Українська книжка року» започаткована 16 грудня 2009 року відповідно до Указу Президента України № 1058. Щорічно нею відзначають авторів, видавництва та видавничі організації, які зробили значний внесок у популяризацію української книги та розвиток вітчизняної видавничої справи. Організаційне забезпечення роботи Комітету зі

щорічної премії Президента України «Українська книжка року» покладено на Держкомтелерадіо.

Премія присуджується у трьох номінаціях: за видатні досягнення у галузі художньої літератури — книжковому виданню творів класичної або сучасної української прози, поезії, українських перекладів художньої літератури; за вагомий внесок у розвиток українознавства — книжковому виданню творів, які формують знання про Україну, її народ, історію, культуру, науку, довідковому, енциклопедичному, краєзнавчому або картографічному виданню, виданню іншого твору україністики; за сприяння у вихованні підростаючого покоління — книжковому виданню творів дитячої літератури, посібнику або підручнику для дошкільників, учнів чи студентів.

На здобуття премії висуваються книжкові видання українською мовою, видані в Україні протягом останніх трьох років, але не пізніше як за півроку до їхнього висування на здобуття премії.

Диплом лауреата премії видається кожному із співавторів твору. Лауреатам премії виплачується грошова частина премії, розмір якої становить 100 тисяч гривень. При цьому 50 відсотків грошової частини премії виплачується авторів твору (співавторам у рівних частках, якщо інше не передбачено в угоді між ними), 50 відсотків — видавництву або видавничій організації.

Як писала «Телекритика», у 2014 році переможцями премії були видання «Шоденникові записи, 1939-1956» Олександра Довженка (номінація «За видатні досягнення у галузі художньої літератури»), «Шевченкова нею відзначають авторів, видавництва та видавничі організації, які зробили значний внесок у популяризацію української книги та розвиток вітчизняної видавничої справи. Організаційне забезпечення роботи Комітету зі

«Телекритика»

«НИЖЧЕ ПОРОГА ОГИДИ» —

ТАКИЙ ВЕРДИКТ ЩОДО КНИГ ПРО «КРИМСЬКУ ВЕСНУ» ЛІТЕРАТУРНОГО КРИТИКА ГАЛИНИ ЮЗЕФОВИЧ, ЯКА ГОТУЄ ЩОТИЖНЕВИЙ ОГЛЯД КНИЖКОВИХ НОВИНОК ДЛЯ ВИДАННЯ «МЕДУЗА», ПЕРЕДАЄ АГЕНЦІЯ «КРИМ.РЕАЛІЇ».

В огляді представлені книги про анексію Росією Криму і про російсько-український конфлікт: «Росія. Крим. Історія» Миколи Старикова та Дмитра Беляєва, «Кримська весна: 30 днів, які потрясли світ» Олега Матвейчева та Анатолія Белякова, а також «Карати карателів. Хроніки Російської весни» Єгора Холмогорова, «Українська катастрофа. Від американської агресії до світової війни?» Сергія Глазьева, «Україна: моя війна. Геополітичний щоденник» Олександра Дугіна.

«Для багатьох читачів подібна література розташовується істотно нижче порога огиди», — зазначає літературний критик.

За її словами, автори книги «Росія. Крим. Історія» Микола Стариков і Дмитро Беляєв займають імперську позицію і заперечують сам факт існування України. Головна мета їхньої літературної праці — проілюструвати «споконвічне і невід'ємне право Росії володіти Кримом зокрема і Україною в цілому».

Книга «Кримська весна: 30 днів, які потрясли світ» Олега Матвейчева та Анатолія Белякова, на думку літературного критика Галини Юзефович, була написана тому, що автори «просто дуже раді, що тепер у нас є така хороша річ, як Крим, і що Україні нарешті показали «кузькіну матю».

Ставлення авторів книги до України неприязне — «як до чужої і малосимпатичної держави», яка посягла на російську власність, а до президента Росії Володимира Путіна захоплене — «як до людини, яка зробила своєму народу царський подарунок», — зазначає автор огляду книжкових новинок.

Він — герой ЗМІ вже два дні: інтерв'ю, запитання-Відповіді. І ось у московському прес-центрі «Комсомольської правди» Микола Азаров презентував свою книжку «Україна на перепутьї». Проте не тільки. Сам по собі 500-сторінковий том экс-прем'єра-втікача не настільки важливий привід, щоб організувати йому такий інформаційний вихлоп. Навіщо ж тоді це було? А для того, щоб виголосити декілька дуже важливих для Кремля меседжів. Микола Янович з цим завданням впорався. Благо, говорити українською не довелося. А російською він більш-менш володіє.

Інформагентства та інші швидкі на реакцію ЗМІ за звичкою вихоплювали з азаровської мови ті або інші пасажи, гучні й деколи анекдотичні заяви (на кшталт перенесення столиці з Києва до Запоріжжя). І за цим частотом випадкових і цілком традиційних для цього доповідача тез не видно було основної смислової конструкції прес-конференції Миколи Яновича. А вона полягає в такому:

«Необхідне створення тимчасового технічного уряду зараз. І, безумовно, змусити це керівництво [України] можуть лише міжнародні посередники. Такі, наприклад, як Німеччина і Росія. Сполучені Штати, якщо захочуть взяти участь у цьому. І вони повинні на міжнародній конференції, нарешті, сказати: «Припиніть руйнувати країну!». Створити саме технічний уряд фахівців, який повинен одну-єдину справу зробити. Це:

- зупинити війну;
- виробити Конституцію, що передбачає федеральний устрій;
- прийняти її на референдумі;
- підготувати і провести під егідою міжнародних спостерігачів справді вільні, справді демократичні вибори.

І тоді та влада, яка прийде, нехай п'ять років, як мінімум, керує країною. Ось тільки так, іншого виходу немає».

Ось, власне, те, заради чого й городили город з виведенням Азарова на публіку. Двічі повторений «технічний уряд» пояснює, чому для виголошення цих слів ляхководи вибрали саме Яничу (а не Януковича). По-перше, йому не звикати бути технічним і тимчасовим (2004-2005). По-друге, репутація у нього підмочена менше, ніж у його патрона на прізвисько «Легітимний». По-третє, після попередніх ростовських гастролей Віктор Федорович, схоже, у цьому театрі маріонеток уже не артист (хоча, хто знає).

А схема яка? Російсько-терористичні війська підтримують війну в незасаючому стані, продовжують руйнувати схід України, вбивати українців, посилювати ситуацію гуманітарної катастрофи. Може, в цих умовах Європа (і раніше за всіх Німеччина) погодяться на боснізацію українського конфлікту — розкол країни на декілька автономних анклавів, велика частина яких із часом стане вже легшою здобиччю Москви (у цьому, до речі, відмінність від трьох анклавів Боснії і Герцеговини).

Поки йдуть суперечки, в якому форматі зустрічатися — мінський, женевський, нормандський, ротом Азарова запропонований зовсім новий формат «мирної конференції». За участі Німеччини та США. Припустимо. Без участі сепаратистів-терористів. Чудово. Але... і без участі України. Як правильно назвати такий формат? Правильно — «мюнхенський».

Кажете, на нову мюнхенську мову ніхто не піде? Добре. Тоді терористи продовжуватимуть убивати українців і руйнувати густонаселений схід країни. У спадкоємців

Золотої Орди нерви міцні. А зброї, відпускників і добровольців багато.

Ось, до речі, цікаво, як Азаров удруге зайшов на розмову про «мирну конференцію» у мюнхенському форматі. Роман Цимбалюк поставив запитання про зброю, що поставляється з Росії. Микола Янович спочатку долодно говорив, що «Україна переназначена військовими складами, військовими частинами, усілякими підземними сховищами. У нас стільки всякої зброї, що, на превеликий жаль, убивати одне одного

так, який уміє свої емоції... Я за весь час з ним спілкування не бачив, щоб емоції в нього проривалися. Вольовий, рішучий керівник, який набув величезного досвіду державного управління. Людина з глобальним мисленням. Чому я впевнений, що конференція за участі його... скажімо, президента Сполучених Штатів, прем'єр-міністра Німеччини, була б здатна вирішити ці питання. Звичайно, таку конференцію треба готувати. Але участь Володимира Володимировича у цій конференції могла б гарантувати такий глобальний підхід і, так би мовити, стратегічне вирішення української кризи. Те, що вона має бути вирішена принаймні в 15-му році... Тепер, що стосується мого повернення...» (і далі про види Азарова на повернення в українську політику, як ми розуміємо, на

Так, ледь не забув — там же була якась книжка. Однак, справді, чи варто говорити — такі дрібниці... На 500 сторінках Азаров розповідає, як він успішно розвивав Україну. А останні 40 оповідають про те, як злісні підступи внутрішніх і зовнішніх ворогів усе це знищили.

При цьому в пана Азарова бракує розуму, щоб не спростувати самому ж легенду про свою економічну велич. Ось президент однієї сусідньої країни захоплюється його спритністю: «Та ж як ти крутився з цієї ситуації?» — «Ось так ось треба викручуватися. Я про це в книжці пишу. Ситуація така, що тонкою кригою біжиш, яка вже почала тріскатися. Зупинишся — провалишся, біжиш швидко — добіжиш до берега. Ось так і ми добігли. І витягли Україну. І не раз я це робив. І зараз би її витягли!».

КНИЖКА ЯК ПРИВІД. АЗАРОВ ЯК ПЕРЕДАВАЧ. ПРОПОЗИЦІЯ ЯК ШАНТАЖ

Ну ви зрозуміли рівень стратегічного мислення великого економіста і великого реформатора Азарова: витягти, добігти, не провалитися під тонку, підкреслюю, кригу. Тобто не вирішення проблем, не будівництво на міцному фундаменті динамічної економіки, а знамените «попетляємо», та ще на тонкій кризі.

Ну, а президент сусідньої країни — знаєте хто? Вгадайте неважко. Вацлав Клаус, який нині в усьому засуджує Україну і в усьому схвалює Кремль...

Є у Миколи Яновича обмовки просто шедеврально. Ось про економічні відносини з Росією: «Не можна кусати того... хто тобі допомагає в скрутну хвилину». Пізнає-те дещо підкріповане першоджерело: «Не можна кусати руку, яка тебе годує». Теж показово для экс-прем'єра 46-мільйонної країни.

Чомусь особливо нервують Азарова (естонія за батьком — Яном Робертівичем) литовці та грузини, які працюють нині в уряді України. Утім, один його вислів звучить зовсім уже загадково навіть для «Азірова»: «Що цей індус... або литовець розуміє в економіці України?». Ні, ну, звичайно, усі ми — індоєвропейці, але не настільки ж, щоб плутати індусів і литовців. Так у чому ж справа? Думається, в тому, що надто запали в душу Миколі Яновичу давні металургійні «розборки» у трикутнику Рінат Ахметов — Юлія Тимошенко — Лакшмі Миттал. Ось ці «творки» для нього — підсвідомо — і є «економіка України». Про те ж свідчить й інша фраза, де Азаров таврує американських реформаторів — порадників Януковича: «Так ти ж спочатку хоч трохи економіку України вивчи. Хоч трохи май (!?), що звідки. Які зв'язки в нас. Що де робиться?».

Ось це відчуття навіть не «вчорашньої» людини, а «позавчорашньої» — найстійкіше і найнеприємніше враження від прес-конференції Миколи Яновича (якщо говорити про нього як про окрему людину, а не передавальну ланку).

А його книжка «Україна на перепутьї» у перекладі на відому «азіровську мову» звучатиме — «Україна на перепутьї». Власне, лише в такому стані її й можна читати.

Олег КУДРІН

(«Укрінформ»)

можна дуже довго і дуже нудно (а що, панові Азарову хотілося б «веселіше»? — О.К.)

Здавалося б, звичайна промова вибілювання російського «воєнотуру». Але услід інший поворот: «А якщо ще зброя надходить звідкись із зордону, то це подовжує страждання українського народу. Треба зупинитися всім...». Мабуть, тут Микола Янович говорить уже не лише від себе. Це схоже на погрозу: якщо Захід, США почнуть поставляти Україні сучасну високоточну зброю, то й Росія збільшить свої поставки. Адже це саме ті побоювання, про які зараз голосно говорять Меркель і Штайнмайер. Та ще це звичне для Заходу формулювання «страждання українського народу». Тобто м'яч явно перекидається на німецький бік.

А що далі? «...І тому, якщо всередині країни не хочуть зупинитися, отже, як це було в світовій історії, збираються держави-гаранти і приймають рішення». На який прецедент з країнами-гарантами тут посилення, абсолютно зрозуміло — Дейтонські угоди щодо Боснії і Герцеговини (1995). «Повірте, у Німеччині, у Росії і в Сполучених Штатах досить важелів... досить важелів, щоб зупинити цю війну. Але треба лише, аби вони домовилися між собою». Зрозуміло і вже знаємо — щоб «перетерли».

І ось третій захід (для вірності, контрольний) на ту ж тему. Це було останнє запитання прес-конференції. Вочевидь сплановане і загалом природне для країни, що живе за принципом «один народ, одна партія, один вождь»: як Азаров ставиться до Путіна?

Ну, вгадайте, як: «Це — твердий прагматичний полі-

чолі того самого технічного уряду».

Дуже цікавий і показовий фрагмент промови. Загалом наш Штірліц непогано завчив основні тези. Проте все ж допустив декілька помарок. По-перше, він «переплував» статтю дитини, точніше — посаду канцлера Меркель. І вже це засвідчує зачненість, а не продуманість промови. По-друге, ось це «так би мовити» прозоро вказує, що слова, які стоять за ними, швидше за все, — цитата, але не власна думка: «Стратегічне вирішення української кризи». Ось що обіцяє лідер з «глобальним мисленням» в обмін на насильницький розкол України на низку анклавів, велика частина яких буде підконтрольна Кремлю. Ось це, повторюся, і є основний зміст і основний сенс сплеску виступів недорікуватої маріонетки.

Шантаж. Погоджуйтеся на Дейтонський варіант! Інакше литиметься кров, багато-багато крові. І жодним іншим способом ви її не зупините. А якщо погодитесь, я знову буду хорошим. І ми про все домовимося. Чесне слово. Гарантую, у мене ж глобальне мислення. Я — сильний, вольовий і взагалі без нервів. Ну, ви погарячкували — скинули Януковича. Але я ж сильний, я не дам затвердитися новій владі. А давайте «нульовий варіант», «технічний уряд»? А? Чи варто вам ризикувати своїм благополуччям і всією планетою заради якоїсь України?..

Така ставка — черговий блеф покериста, який програв і програв дедалі більше. Проте деякі козири й гроші у нього за душею ще є. А отже, кривава гра триватиме далі...

17 ЛЮТОГО – 45 РОКІВ
ВІД ДНЯ СМЕРТІ ПОЕТА

ЗОРЯ НА ТРИВОЖНОМУ ШЛЯХУ

АНДРІЯ МАЛИШКА

наний, що видатного земляка треба показати живим, «без німба над головою». Попри те, що Малишко ніколи не був самотнім, крізь все життя проніс кохання до Катрусі Пелих. Вони були зовсім юними, закоханими, і вірили, що свої почуття пронесуть крізь життя. Але життя розпорядилося по-своєму. Коли Андрій

Знакова подія торік восени відбулася у Києві: у сквері на вулиці, що названа ім'ям Андрія Малишка, відкрили пам'ятну стелу видатному поетові. Поет Дмитро Павличко наголосив, що скоро з'явиться у Києві бронзова постава поета. Євген Нишук, міністр культури України на той час, зазначив: «Велич Андрія Малишка підтверджується вже тим, що пісні, які він створив, люди вважають народними».

Справді, важко уявити сучасне мистецьке життя без поезії незабутнього Андрія Малишка. Народився поет 14 листопада 1912 року в багатодітній родині сільського шевця; виріс на надніпрянській землі. Зі столицею України пов'язане усе подальше життя Андрія Малишка, якого називатимуть ніжним ліриком і співцем народної душі. Цілком правильно, адже його поезію живили два мистецькі джерела: народна творчість й класична література. Довоєнний період доволі продуктивний, принаймні щодо кількості виданих збірок: «Батьківщина» (1936), «Лірика», «3 книги життя» (1938), «Народження синів» (1939), «Листи червоноармійця Опанаса Байди», «Березень», «Зореві дні», «Жайворонки» (усі – 1940 рік). Цікаво, що саме з цим

Можливо, тому шоліта Малишко втік з Києва у сільську хату у Плятах, яку знімав разом з Михайлом Чабанівським. Тоді все було не так, як нині: річка Козинка була прозорою, не закутою в бетон. А письменницькі діти, згадує Оксана Чабанівська-Хорозова, бавилися на березі. «Я любив Малишка, і любив це сине весняне небо, а кожен жайворонок мав обухівську прописку», — згадував незабутні дні спілкування з поетом його побратим Іван Драч. А «Жайворонки» Малишка був таким: «...Обляже, ляже чорна туча, і вже сріблом стинає тьму, маленька грудочка співуча не видна зору моему... Отак би жити синім квітнем під небом зоряно-рясним, на око – зовсім не помітним, на слово – дивно голосним».

Війна кривавою стрілою перекреслила долі побратимів Малишка. Йому судилося стати військовим кореспондентом у газетах «Красная Армия», «За Радянську Україну», «За честь Батьківщини». Виступає як публіцист, пише вірші: «І ти люби й страждай від ран, і не пока-

проводжала, і рушник вишиваний на щастя дала». Наступного дня Малишко з Майбородою розшукали вже знаного на той час Олександра Таранця, який став першим виконавцем цієї пісні. Успіх фільму «Літа молодії» перевершив усі сподівання: це був триумф українського кіно. А пісня «Рушник» відразу стала народною. Її співали студенти і робітники, прикордонники і навіть... китобійці антарктичних рейсів. І все ж «Рушник» вперше долинув в Україну... з-за океану. Можна лише уявити, як вбирала кожне слово відірвана від материкової України діаспора, як відчувала «ревний біль і ревний жаль». Через роки Україна почула неперевершений голос Квітки Цісик (на щастя, нині маємо змогу слухати її записи). А в

сень! І яких пісень! «Народ полюбив їх одразу, їх заспівали, співають і співатимуть, допоки жива українська душа», — пише Валентина Малишко. — Я була свідком творення романсу «Ми підем, де трави похилі». Текст був написаний буквально за десять хвилин на кораблі від «Казбеку». Платон сів за інструмент, імпровізував і... сталося диво: пісня змахнула крильми і полетіла, полетіла для того, щоб ніколи не приземлятися. Це було настільки прекрасно — у батька виступили сльози на очах, він одвернувся до вікна...». Малишкова лірика, як настоянне вино, з часом стає дедалі вдумливішою, філософською заглибленою. Поет не «бронзовіє», навпаки, готовий щоразу повертатися до витоків, учитися у природи оновлення, воскресіння духу. Якими мудрими і водночас зрозумілими є поетичні рядки: «І ти, напружений, як учень над абеткою, шукаєш все, що міг, і те, чого не зміг, і все, що ти співав, здається лиш чернеткою, а пісня справжня десь шукає свій поріг...».

...А ще у житті Андрія Малишка була вірна подруга, його зоря — Любов Забашта. Вони пов'язали свої долі наприкінці 1956 року, створили своє голубине гніздо, де постійно бували творчі люди і де все дихало поезією. Це було велике кохання, діалог двох поетів. Вони прожили разом більше 13 років — до 17 лютого 1970 року, коли Андрія Самійловича не стало. Обоє гарно співали, знали багато українських пісень. На щастя, голоси Любові Забашти й Андрія Малишка збереглися на магнітофонній плівці. У своїх віршах Любов називала Андрія Малишка Бояном України, жайворонком, козаченьком, сурмаченьком. Син Любові Забашти Ігор завдячує поетові за усвідомлення себе українцем, за сприяння духовному зростанню юнака. Саме від Андрія Малишка він почув про поетів Розстріляного Відродження, ознайомився з популярним словом Олександра Довженка. У домі Малишка-Забашти ніхто не дозволяв собі розмовляти російською. І досі він вважає Андрія Самійловича своїм духовним наставником. Своєю дружині

поїхав на навчання, Катруся за порадою батька (мовляв, ті поети такі мінливі та ненадійні) вийшла заміж за агронома (подейкували, що Малишко кожен кутік, кожну рисочку чола, медяного хмелю жмуток біля серця заплела). Любов Василівна була вдячна долі за зустріч із Малишком: «В мою судьбу, таку лиху і злу, дала любов, що вічно не вмирає».

Любов Забашта народилася у 1918 році на Чернігівщині, у місті Прилуки. Попри поетичну обдарованість, спочатку Любов закінчила Одеський інститут інженерів водного транспорту. Там і познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком Валентином Забаштою, який загинув на фронті. Після війни Любов Василівна працювала на київському заводі «Ленінська кузня», паралельно вчилася на мовно-літературному факультеті педінституту ім. М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова). Далі Любов Забашту поглинає літературна творчість. Завідує відділом поезії журналу «Дніпро», випускає першу збірку поезій «Нові береги», стає членом Спілки письменників Союзу. У творчому доробку Любові Забашти — близько трьох десятків поетичних та прозових книг. Зпоміж них — збірки поезій «Квіт папороті», «Гніздо голубки», «Пісня і хліб», «Вісцелля в Тернах», «Кам'яні потоки», драматичні поеми «Тернова доля», «Дівчина з легенди», «Роксолана», роман «Крилаті мої кораблі», повість «Будинок мого дитинства», збірка вокальних творів на слова поетеси «Вербиченька», книги для дітей «Палайниця білолиця», «Коли я виросту», «Дощик і веселка». «Кринице мого дитинства, де цямрини дзвонять рано, кринице моїх світанків і перших дівочих мрій, ти кличеш мене додому, ти пахнеш мені катраном, моя дзвонкове кринице, дивися ж не обмілий», — рядки цієї поезії, що стала піснею, добре відомі людям покоління 60-70-х років. Письменник Василь Трубай, упорядник видання «Антологія літераторів Обухівщини», переко-

...Чому ж сьогодні, в наш жорстокий і тривожний час, коли «дрібнішають люди й почуття», ми все частіше звертаємося до минулої спадщини, припадаємо до чистих джерел поезії? Чому так швидко стає на серці, коли линує знайома мелодія і ми повторюємо давно завчені слова пісень? Напевно, ми давно стомилися за ширими почуттями, чесними словами і незрадливими вчинками. За усім тим, що становить суть людського ества. І цим багатством душі з нами щедро діляться попередники. Тому зоря Андрія Малишка стає з кожним роком все ближче, а його піснею причащаються прийдешні покоління.

Наталія ОСИПЧУК,
письменниця, член НСПУ

зуй серця муки. Колись тебе охрестять внуки простеньким словом: ветеран». Святе почуття провини перед загиблими супроводжуватиме Малишка протягом життя. Коли Україна була у вогні, Малишкова муза не мовчала: «Запалали огні за долиною синього неба, самолоти гудуть, бо на захід фронті і фронті, Україно моя, мені в світі нічого не треба, тільки б голос твій чути і ніжність твою берегти».

Знаковим стало знайомство Андрія Малишка з композитором Платоном Майбородою, разом з яким поет створив пісні, котрим судилося стати народними (у часи Малишка не прийнято було казати «хіти» і «шлягери»). Пісні на слова Андрія Малишка увійшли до золотого фонду української культури: «Київський вальс», «Ми підем, де трави похилі», «Пісня про вчительку», «Моя стежина», «Пісня про Дніпро», «Гаї шумлять біля потоку», «Журавлі». Платона Майбородою Малишко називав «вірним братом, полтавським кленом», присвятивши йому щемливі рядки поезії: «Одгриплять мелодії судьбою і відкотяться важкі громи, але ми з тобою, ми з тобою назавжди залишимося людьми. То не легко, друже, в суєслов'ї, де складна і де терниста путь, дати пісню з крові, із любові, що її сніги не заметуть». На одному подиху були написані слова знаменитого «Рушника»: «Рідна мати моя, ти ночей недоспала і водила мене у поля край села, і в дорогу далеко ти мене на зорі

жаль, комерціалізація, торкнувшись усіх сфер нашого життя, боляче зачепила мистецтво і культуру. Пісні, які становлять славу й гордість України, майже не звучать зі столичних сцен. Якби не Українське радіо, пісні славетних класиків не линули би до слухачів. Шкода, що пісенний шедевр Малишка і Майбороди під назвою «Ти, моя вірна любов», який вони створили до фільму «Літа молодії», рідко виконується останнім часом: «Наче зорі ясні засвітились мені в небі вогнем золотим...». Щасливим називає період у житті батька дочка поета Валентина Малишко, коли разом з Платоном Майбородою було створено зо два десятки пі-

Пам'ятна стела і проект майбутнього пам'ятника Андрію Малишці

Тетяна КОЛОМІЙЧЕНКО

МОЯ СТРАЖДЕННА УКРАЇНА

ЗА РІДНУ ЗЕМЛЮ
 За рідну землю кожен день
 молюся,
 Шепчу молитву ту, що Бог послав,
 Бо вірю я, що землю
 справжніх русів
 Не завоює той,
 хто нашу назву вкрав.
 Прокляття, вірю,
 прийде незабаром
 До тих, у кого гени злодіяк,
 Я вірю, прийде Божа злу покара,
 Так буде, бо по-іншому — ніяк!

Хлопці мої, молоді патріоти,
 Захисники ви своєї Вітчизни,
 В бій ідете на найтяжчу роботу
 Для перемоги над ворогом злісним.
 Хлопці мої, ви йдете воювати
 В бій, на найтяжчу у світі роботу,
 Щоб Україна жила в благодаті
 Й діти ніколи не знали скорботи.

Народе мій, усім скажи,
 Що найдорожче — воля:
 Ти так багато пережив
 Терору і сваволі.

Народе мій! Іде війна
 З так званним «старшим» братом...
 Пролита кров. І далі
 В мінованих загатах.

Чого ще хоче «старший» брат,
 Що з Каїна душею?
 Принести нам російський мат,
 Змішати нас з землею?

Не буде того, бо, повір:
 Ми — воїни звитяги!
 А путлер, знайте, — лише звір,
 Ще й проклятий — дасть тяги.

Я люблю тебе, сину мій,
 Ти ще юний, ти молодий,
 Та в бою ти вже справжній муж,
 Ти, мов скеля, яку не зруш.

Я люблю тебе, брате мій,
 Добровольцем ти йдеш у бій...
 Твоя сила, наснага й міць
 Є сильніша від сплаву криць.

Я люблю тебе, друже мій,
 Зараз ти на передовій...
 Ти несхитний у тім бою,
 Бо за землю стоїш свою.

Я люблю вас усіх, наш край
 Захищайте. І небокрай
 Стане чистим від хмар війни:
 Ви України мужі й сини!

Я молитимуся за вас:
 Перемога свята у нас!
 Ворог, вірю, від зла помре...
 Ваша ж воля все зло зітре!

Ми відродились,
 з-під гніту повстали,
 Совків більш немає, ми на свободі!
 Нас не роздерти
 сусідським шакалам,
 В ногу йдемо ми за волю народу.
 Юні солдати

йдуть за Батьківщину...
 Всі ви безстрашні,
 не вам помирати!
 У боротьбі ви йдете за Україну,
 Проти чужинця і злодія-ката.

Мова — основа основ народу,
 Мова — це серце нашого роду.
 Мова — це квітка душі, перлина,
 Мова — це гордість і Батьківщина.

Мови немає — нема народу,
 Хто ж її нищив й кому в догоду?
 Мова — це сійво душі твоєї,
 Мова — це мати: життя ж від неї.
 Вчитись чужому — не заборона,
 Рідна ж — це доля, твої закони.
 Рідна — це пісня, душі окраса,
 Мову плекати завжди на часі.

Нам бо не треба чужого мата:
 Слово в нас шире, мов рідна мати.

Підла війна не стихала ніколи,
 Хитро й підступно
 творилась навколо.
 О Боже, Богдане, що ти наробив?!
 Царю ти повірив
 й лишився без крил.

Знову воює твоя Україна,
 Знову вернулася давня руйна...
 О Боже, Росія, немов дикий звір,
 Руйнує, вбиває дітей, матерів.

Богдане, Богдане, помилка твоя,
 Бо рабство терпіла українська сім'я.
 Ми скніли під гнітом вже цілі віки,
 Жили ми у рабстві —

спливали роки.

Почуй з того світу, Богдане, слова,
 До тебе звертаюсь, допоки жива,
 Тобі нагадаю про договір твій,
 Про те, як Україну розорує змій.

Той змій вже сучасний,
 він смерть нам несе...
 Богдане, Богдане, скажу я про все:
 Допоки в нас влада чужою була,
 Тож скільки манкуртів

вона розвела.

А скільки принижень було

та образ,

Бо мову у нас забирали не раз,
 Ще й церкву українську

Москві віддали,
 Отак під Москвою ми гірко жили.

В нас під заборonoю

був книгодрук,
 Щоб все українське

нам вибити з рук...
 А потім Синоду з'явився указ:
 Щоб знищити все українське

нараз.

Тож навіть забрали в дітей букварі
 І нищили все українське згори.
 Богдане! За Січ узялись вороги
 І все зруйнували вони навкруги.

Всі школи українські закриті були...
 Отак у неволі ми всі зажили.

А потім Петро перейшов підлу грань
 Про заборону українських видань.

І нищилась мова,
 українські книжки:

Так рабство упало на наші стежки.
 Цариця забути про нас не могла:
 Бо знов заборона: жорстока і зла!

Культуру України і мову її
 Душили і гнули загарбники злі.
 Всі школи недільні закриті були,
 Нам нищили душу,
 щоб ми не жили.

І щоб ми не знали про те, хто ми є,
 І щоб ми забули про рідне своє.

Дійшло до абсурду: і знов циркуляр
 Валуєва. Знову нелюдський удар...
 А потім наступним

був Емський указ:
 Книг українських нема й напоказ!
 Також і театр заборонений був...
 Тож хто таку дурість
 коли-небудь чув?

Скільки було тих у нас заборон...
 В Бога ж для всіх
 справедливий закон.
 Бог землю дарує народам усім,
 І слово найперше було перед тим.

Все має душу, навіть квіти.
 Травиця ж сохне без роси...
 Ростуть для щастя наші діти,
 Що прагнуть радості й краси.

Та лізе ворог в нашу душу,
 До болю б'є її живу...
 Чужинець наш кордон порушив
 І топче все, немов траву.

Проклятий путлер окаянний
 По пояс вже стоїть в крові...
 Він не сховається в тумані:
 Ми сильні духом і живі!

Він буде в казані кипіти,
 За смерті всі згорить дотла.
 Весь світ прокляв тебе, бандите,
 І кожна мати прокляла!

Маємо землю, хату свою,
 Жити б нам, жити, немов у раю...
 Сад кучерявий, гай, сінокіс,
 Врунється поле, шепочеться ліс.

В синьому небі гуси плывуть,
 В радості й спокої люди живуть,
 Радують око неба блакить...
 Жити б щасливо нам,

в злагоді жить.

Смертю летіли кулі на нас...
 Звідки? З Росії нас били не раз,
 Годод і війни звідти несе!
 Гадина проклята кров нашу ссе!

Бачу, он іде троцький кінь,
 Путлер, паршивий собако, згинь!
 Казитесь ворог пекельний знов:
 В мінах, снарядах його «любов».

Здохнеш, проклятий,
 в Лету впадеш!
 Простір для тебе там буде без меж.

Повсюди зло і матірщина,
 Когось купують й продають...
 Воює наша Україна!
 А в серці біль, і жаль, і лють.

Епоха вбивць, розпусти, глуму —
 Все те зведеться нанівець.
 Тож не пускайте болю й суму
 В непереможний стук сердець!

Ми не Богом забуті. Ні!
 Ми заснули в предвгнім сні,
 Де нам снились поля рясні...
 А тепер там бої ідуть...
 В чому ж правда, у чому суть?
 Довго спали таки, мабуть...
 Та повстали тепер сини
 І за хату, й за ясени,
 Проти ворога і війни.

Скільки ж впало синів у нас?!
 Підлий ворог шукає лаз:
 Люмпен, бачте, продався враз...
 Знову тисне російський змій...
 Українці ідуть на бій,
 Патріоти на передовій!

Сила духу у нас жива
 Сила правди — це не слова!
 Нас не стопчуть: ми — не трава.

м. Вільнозірськ,
 Дніпропетровщина

На фото: Тетяна Коломійченко
 (третя ліворуч) під час вручення
 премії Літературно-наукового
 конкурсу ім. Волянників-Швабінських
 при Фундації Українського вільно-
 го університету. Пані Тетяна була
 відзначена Першою премією за твір
 «Шалені коні», в який увійшли
 повісті та оповідання з часів Голо-
 домору

«ТА ЧИ ЖИВЕ І ЯК ЖИВЕ ВІТЧИЗНА, Я ХОЧУ В ЦІМ І В ІНШІМ СВІТІ ЗНАТИ...»

Долаючи блокаду, до Криму досі доливають співчуття у зв'язку з смертю «світличанина» Данила Андрійовича Кононенка...

Доброго дня, шановна редакціє! Вибачте, будь ласка, що пишу аж тепер... Сумно, важко, боляче. Скільки життів згасло за останні місяці... Світла пам'ять світлій людині — Вашому колезі Данилові Андрійовичу. А рідним і всім «світличанам» — мої співчуття...
 Дай, Боже, всім нам миру, здоров'я, любові. Катерина МУСІЄНКО

Приїхала з Ужгорода (відпочивали в Закарпатті), переглядаю пошту — і вклякла від некролога в «ЛУ»! Що могло трапитися з Данилом Андрійовичем?! Я буквально недавно розмовляла з ним (після його добірки віршів у «КС» — це було восени... А останній раз — у грудні, після здійсненої передплати газет і журналів... ХТО б міг подумати, що то — остання розмова!). Збиралася було написати листа щодо переказів з кримськотатарської... Каргала себе, що в новорічній святковій круговерті не встигла привітати з днем народження... Не встигла... Не встигла.
 Сьогодні телефонувала Вам, не було зв'язку, тож пишу... Передайте мої найглибші співчуття родині, внучатам, яких він безмежно любив і згадував і писав з таким теплом... Мої співчуття колегам і друзям і всім, хто знав п. Данила — знаного письменника, патріота мови і країни, справжнього українця і чудову людину!
 Наталія ВОЛОШКО

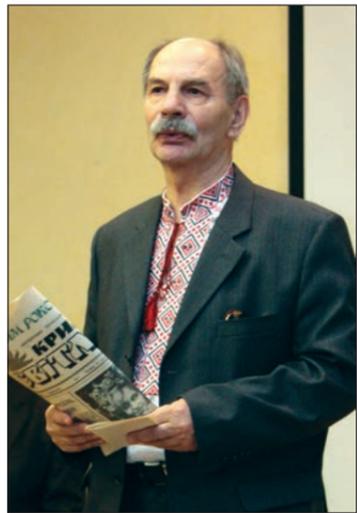
Алесь КАСКО

Нехай помру
 й кістлява справить тризну,
 Й роки зітруть моє ім'я і дати, —
 Та чи живе і як живе Вітчизна,
 Я хочу в цій і в іншій світі знати.

Тетяна ДМИТРУСЬОВА

Серце моє гаряче
 Згориш від життя, не інакше.
 Тебе берегти не беруся —
 Померти тихо боюся.
 Згори, моє серце, шире
 В тривожнім, купучім вирі.
 Та співом останнім, як можна,
 Зігрій ти людину кожну.

Переклад з білоруської
 Данила КОНОНЕНКА

ЗОРЕЮ СТАВ

Як грім гримлять, гудуть гармати.
 Бої на сході йдуть шодня.
 Вже з міст втікають окупанти —
 Вогонь розплати здоганя.
 Підбиті танки задиміли.
 Горять кати — чужинці злі,
 Що знахобніли — захотіли
 Багатства нашого й землі.
 В боях з агресором упертим
 Гартується наш батальйон.
 Хтось може у бою померти, —
 Але не здатись у полон!
 Смертельно ранений, як лебідь,
 Що крил своїх все не згорта, —
 Це я своєю кров'ю в небі
 Пишу останнього листа.
 — Не плачте, мамо, ви за мною.
 Не плач ти, ДІВЧИНО МОЯ,
 Що не вернувся з поля бою
 У рідний край — додому я.
 Всю ніч одна зоря багряна
 Горить, так трепетно сія, —
 То, мамо, дівчино кохана,
 Зорею став у небі я.

НА МАЙДАНІ

В столиці, у сизім тумані,
 Хвилину стояв не одну, —
 Бо бачив я тут на Майдані
 До болю картини сумну.
 Такий зосереджений, строгий
 Сидить у колясці старій
 Боець із Майдану безногий,
 А поруч хлопчина малий.
 Хлопчина на скрипочці грає...
 Ой жалібно грає на ній!
 Сидить і сльозу витирає, —
 Це батько його мовчазний.
 Йдуть мимо спокійно багаті,
 Чинуші, байдужі пани.
 Не йшли за Донбас воювати,
 Не підуть і їхні сини.
 В столиці, у сизім тумані,
 Хвилину стояв не одну, —
 Я бачив не раз на Майдані
 До болю картину сумну.
 Володимир КАПУСТІН,
 спецкор газети Міністерства
 оборони України «Народна
 армія», член НСПУ

АНАСТАСІЇ ГУМНИЦЬКІЙ — 80!

На днях виповнилося 80 років Анастасії Гумницькій, яка більш відома нашим читачам за літературним псевдонімом «Настка Ковалівна». Пані Анастасія вже багато років є нашою вірною передплатницею і невтомною агітаторкою за «Кримську світлицю» в галицьких інтелігентських колах. Народилася вона в 1935 році у селі Могильниця Тербовлянського району на Тернопільщині в родині січового стрільця. Дитинство дівчинки пройшло у міжвоєнній Польщі, частково під німецькою окупацією, частково під «совітами». Особисто бачила Сидора Ковпака і червоних партизанів. Ще тісніше доводилося спілкуватися з українськими повстанцями. Добре пам'ятає початок зими 1950 року, коли на Маковій горі зустріла двох вояків УПА. Ті були дуже виснажені переходом і сказали так: «Наша боротьба доходить кінця... Вся надія на вас, молодих... Боріться за Україну! Все одно колись вона буде вільною!». Можливо, саме ця випадкова зустріч і визначила її небайдуже ставлення до всьо-

го, що відбувається в Україні. Тепер вона з нетерпінням чекає, коли листоноша кине «Кримську світлицю» до її поштової скриньки, а ще жваво цікавиться новинами із зони АТО. Незважаючи на солідний вік, залишається вірним бійцем нашої «світличанської» гвардії. З роси і води, шановна «Настка Ковалівна»!
 «Світличани»

РІЗДВЯНИЙ КОСМАЧ У КОЛОМІЇ

Гуцульське село Космач славиться далеко поза межами України своїми визвольними змаганнями, народним мистецтвом, звичаями і традиціями. Космачани беруть активну участь в різних фестивалях та виставках, постійно показують свою красу людям. У грудні 2014 — січні 2015 року проходили Дні Космача в Коломиї. «Космач — келія сонця» — під такою назвою у Коломийському національному музеї Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського відкрито виставку народного мистецтва села Космача, на якій представлено понад дві сотні експонатів з колекційної збірки музею і мистецькі вироби сучасних майстрів — заслуженого художника України Ганни Вінтоняк, заслуженого майстра народної творчості України Дмитра Походжук, писанкарок Анни Линдюк, Марії Юсипчук, Марії Костюк, Марії Варцаб'юк, майстра з ліщино-плетіння Миколи Брустурняка, гончарів Андрія Бойчука, Марії Бойчук, ляльки Гафії Чорняк, весільні вінки та сирну іграшку Олени Кравчук, різьбу по дереву Миколи Дзвінчука та Юрія Семчука, вишивку Анни Рибчук, Марії Поляк...

Космач — живописний, просявнений у світі осередок народного мистецтва. Жителі цього виняткового центру Гуцульщини виробили розкішну художню культуру, яка віддзеркалює безмірну творчу силу українців, спроможну розвиватися, оновлюватися і збагачуватися в умовах сьогодення.

Це — єдиний і найпопулярніший культурний осередок в Україні, де так густо сконцентровані усі види народного мистецтва. Незважаючи на вплив дешевої фабричної продукції, космацькі народні майстри популяризують місцеві традиції у всіх галузях декоративно-ужиткового мистецтва. Тут міцно беруть і продовжують у художніх виробках свою унікальну самобутність. З семи тисяч жителів, які проживають у цьому селі, половина зайняті творчою працею.

Характерною мистецькою озна-

кою Космача є домінування жовтогарячих барв у всіх художніх виробках, які створюють космацькі майстри, на що звернув увагу ще в минулому столітті уславлений український художник Григорій Смольський. Він писав свої полотна під впливом Космача у жовтогарячих барвах і присвятив Космачу понад 400 кращів своїх робіт. У Космачі створювали свої картини й імениті українські художники Олекса Новаківський, Святослав Гординський, Михайло Мороз, Стефанія Гебус-Баранецька, Ольга Плешкан, Олексій Друченко, Едвард Козак, Степан Луцик...

Великими й розмаїтими є мистецькі надбання космачан у галузі декоративно-ужиткового мистецтва — бондарства, сирної іграшки, писанкарства, вишивки, ткацтва, плетіння, в'язання, кушнірства, бісероплетіння, різьби по дереву, художньої об-

особливе, бо виходять колядувати десятки ватаг колядників — газдів, королиць, луговиків, царів, ангелів, королів у супроводі капел трієстих музик. І здається тоді, що вся Косма-

робки шкіри та металу, яке досліджували Оскар Кольберг, Григорій Смольський, Давид Гоберман, Володимир Шухевич, Василь Скуратівський...

Удатним довершенням виставки є світлина відомого в Європі французького фотографа Юрія Білака та колумійського фотокореспондента Євгена Гапича, на яких зафіксовані космацькі народні умільці у процесі своєї творчої праці і миттєвості святкування космачанами Різдвяних свят, а також старі фотографії космацьких майстрів і особливості традицій та обрядів цього гуцульського оселища.

Новорічно-Різдвяні свята у Коломийському національному музеї Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського, як і годиться, відкривалися із колядування. Узвичаєні обряди святкування Різдва Христового у селі Космачі Косівського району — найпотужнішому осередку народного мистецтва на Гуцульщині — представив Космацький народний аматорський ансамбль пісні і танцю, який минулого року отримав Гран-прі в Києві на «Параді вишиванок» та Гран-прі в Ірпені на конкурсі весільних обрядів.

Космач — одне з найбільших сіл Гуцульщини, де вміють берегти традиції, звичаї та обряди. Одна з найцікавіших зимових традицій у Космачі припадає на Різдвяні свята — Різдво у гірському селі завжди

рійчук, заступник міського голови з гуманітарних питань Коломийської міської ради Ігор Граділь, дослідниця космацького вишиття Ірина Свйонтек, колумійський фотокореспондент Євген Гапич. Описія Ганна Вінтоняк та Дмитро Походжук урочисто відкрили виставку «Космач — келія сонця» (так із санскриту перекладається назва села) і запросили на оглядини усіх присутніх. У виставкових залах музею залунали космацькі колядки та віншування. Автентичну космацьку коляду не сплутаєш з жодною іншою на Гуцульщині: кожну нову строфу газди починають на «Же»:

«Же дай же вам, Боже,
й в хаті здоров'ї.
Же й в хаті здоров'ї
й на челядочку!
Же навій щистечко
й на подвіречко,
Же би на вашім поли
хліб вам си й родив,
Же би вам си й вели
й воли, й корови,
Же воли й корови
й, ой, вівці, бджоли!
Же й молимся й Богу
й через цілий рік,
Же шобих діждали
й від тепер за рік!»

Учасники Космацького народного ансамблю пісні і танцю показали також частину розколяди, затанцювали шпаркий гуцульський танець «Гуцулку» та хорова «На коноплі» (на багатий урожай), а ще космацькі газди і газдині частували усіх присутніх космацькими наїдками та смаколиками.

Скінчилося святкове дійство обопільними привітаннями «Христос ся рождає», побажаннями «дочекати віднині за рік на многая-многая літ» і гуртовим фото на пам'ятку. А для дітлахів умільця Марія Кравчук провела майстер-клас з ліплення сирних коників, якими малеча радо ласувала.

Хтось у світі зчиняє війни, хтось спроваджує наркотики, хтось засмічує довкілля, а славетний український Космач упродовж століть творить красу і щедру дарує її людям.

Дмитро ПОХОДЖУК,
заслужений майстер народної творчості України
Івано-Франківська область

«ДИВЛЮСЬ Я НА ГОРИ, А ГОРИ ДИВЛЯТЬСЯ НА МЕНЕ...»

Хмари нижче гір, яскраво-жовта трава і фіолетове небо — незвичайна краса! І руки Тетяни Беліцької миттєво потягнулися в рюкзак за фотоапаратом, щоб зафіксувати побачену в шо мить панораму назавжди. Так від одного випадку до іншого, попутно з основною метою подорожей по Криму — побачити на власні очі, який він прекрасний, вона фотографувала. І коли знімків набиралося багато, вирішила показати їх іншим. Можливо, хтось ще не бував там, де вона вже здійснила сходження на вершини. Побачить фото і також вирушить по її туристичних маршрутах, результатом яких стала перша персональна виставка «Крим. Пори року», що демонструється цими зимовими днями в Центральному музеї Тавриди.

Це більше шістдесяті колоритних великоформатних фотопейзажів, в яких відзеркалюється первісна природна краса відомих місць півострова — Ай-Петрі, Демерджі, скелі Ак-Кая, печерного міста Мангуп-Кале, Мангуп-

рортів і туризму Криму, привернув увагу відвідувачів на туристичній виставці «Крим цілий рік», яка відбулася в жовтні в Севастополі. Під такою ж назвою було видано і фотопанно.

Нинішнього року Т. Беліцька продовжує спільно з міністерством реалізацію свого фотопроєкту, спрямованого на популяризацію природної ландшафтної різноманітності Кримського півострова. Згрупувавши фотопейзажі на стінах виставкового залу за порами року,

ського плато, численних водоспадів і тих куточків, куди, перефразовуючи класика, рідко який птах долетить. Знімки Тетяни дають можливість побачити всю різноманітність півострова від східного до західного узбережжя, від північних степових районів до субтропіків Південного берега в усі сезони року.

Тетяна любить Крим, його чудову, таку різноманітну та унікальну природу. Вона народилася в Сімферополі і в горах почала бувати раніше, ніж, за її словами, навчилася ходити. Перші походи здійснила в татовому рюкзакі. Батьки, великі любителі гірського туризму, з раннього дитинства розвивали в доньки інтерес до природи, до подорожей. І це дитяче захоплення стало насущною потребою її ества і в дорослому віці. Математик і психолог з дипломом Таврійського національного університету ім. В. Вернадського, вона закінчила курси фотографів, візажистів і фітотдизайну.

Свої перші фотомоменти спілкування з чарівною кримською природою Т. Беліцька видала в 2011 році фотоальбомом «Крим. Пори року», який у 2012 році був удостоєний диплома II ступеня в номінації «Мій Крим» республіканського конкурсу «Кримська книга». У минулому 2014 році він був перевиданий з ініціативи та за підтримки Міністерства ку-

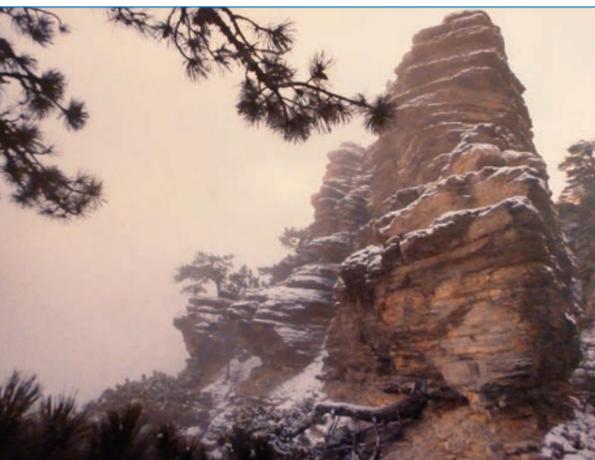
вдихнути його солонувате повітря, побачити сім кольорів райдуги, півколо якої немов виросло з морської води після дощу і піднялося над гірськими зубцями в небо, як стрімких хмар остання зграя відлетіла за горизонт після спекотливого дня.

«Дивлюсь я на гори, а гори дивляться на мене», — писав китайський поет XIII століття Лі Бо. — І довго дивимось ми, одне одному не набридаючи».

Пейзажі відзначаються насиченими фарбами, приваблюючи грою світла і кольором. «Деякі місця можна легко впізнати, — говорить одна з відвідувачок виставки. — Але знімки зроблено з таких ракурсів, що бачиш їх по-новому».

Почуття виникають неординарні: хочеться відкрити нові для себе місця, пізнати навколишній світ, думати про сокровенне, про гармонію в природі і просто насолоджуватися підміченою автором красою, яка завжди прихована від очей туристів. А виконані в співтворстві з дочкою Дашею фотографії циклу «Великим планом» відкривають перед нами світ маленьких мешканців дикої природи — метеликів, равликів, морських черепашок... І повіяло такою ширрою атмосферою рідних місць і ніжністю, від якої тепліше стає на душі...

Валентина НАСТІНА

У КИЄВІ ВІДКРИЛАСЯ ФОТОВИСТАВКА З ІСТОРІЯМИ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

5 лютого в київському торговельному центрі «Глобус» розпочала роботу фотовиставка «12 історій, які вам варто знати». Про це повідомляють організатори експозиції — громадська ініціатива «КримSOS» та видання «Українська правда», пише «Телекритика». Проєкт підтримали Агентство ООН у справах біженців та Канадський фонд підтримки місцевих ініціатив.

Фотографи розповіли про 12 вимушених переселенців та їхні родини з Криму і сходду України. Ці історії, як зазначають організатори, подані у позитивному ключі — «у рамках роботи з проблемою дискримінації переселенців». «Герої — звичайні люди, змусшені покинути дім і отримати статус «внутрішньо переміщеної особи», — зазначається у повідомленні для ЗМІ. Кожну світлину супроводжує детальна історія переселенців. Автори світлин — Андрій Дзюня, Ірена Скуратівська.

«За даними Агентства ООН у справах біженців, на 23

січня 2015 року в Україні налічується 938 640 внутрішньо перемішених осіб. Більшість переселенців стикається з низкою проблем: пошуки житла, роботи, адаптація на новому місці, — зазначають організатори виставки. — В силу різних причин їхній імідж переживає не кращі часи — в ЗМІ часто з'являється інформація про неплатоспроможність і непорядну пове-

дінку вихідців з Криму і сходду України. В результаті одностороннього, часто спотвореного висвітлення проблеми призводить до дискримінації цієї категорії людей. Проте варто врахувати, що багато переселенців нічим не відрізняються від усіх інших громадян України — і серед них є чимало людей, гідних стати прикладом і зразком для наслідування».

УКРАЇНСЬКИЙ ФОТОГРАФ ПЕРЕМІГ У МІЖНАРОДНОМУ КОНКУРСІ

Український фотограф Євген Малолетка здобув перше місце в категорії «Новини» конкурсу Picture of the Year International (POYi). Про це повідомляється на сайті POYi. Перемогу йому приніс знімок «Пасажир» (фото праворуч) з місця катастрофи малайзійського Boeing, що був збитий терористами 17 липня поблизу міста Торез на Донеччині.

У коментарі Bird in Flight пан Малолетка вже розповів про історію створення цього фото: «Того дня я прокинувся о п'ятій ранку — я хотів сфотографувати, як сходить сонце над уламками літака. Я викликав таксі, і ми рушили до місця аварії в Грабово. Під скло ми поклали листочки з великими буквами «ТБ» — з міркувань безпеки, оскільки дорога пролягала «зеленкою» й полями. Їхати було моторошно, але нам пощастило, за всі 15 км шляху від Тореза ми так нікого і не зустріли. Тіла ще ніхто не прибирав, хоча вони лежали тут уже два дні. Їх розкидало по величезній території — хтось лежав у пшениці, хтось пробив дахи будинків мирних мешканців, деякі були придавлені кріслами. Картина була жахлива і масштабна. І все це супроводжувалося звуками «Градів».

Нагадаємо, 2014 року «Премію досконалості» POYi завоював український фотограф-документаліст Максим Дондюк.

Pictures of the Year International — один із провідних міжнародних конкурсів фотографії і чи не найбільший за кількістю номінацій. Тут оцінюється як класична фотографія, так і найкраще використання світлин у друкованих та онлайн-виданнях, інтерактивні видання, є номінації «Найкращий б'їлд-редактор», «Найкращий веб-сайт», «Найкраща газета», «Найкраща електронна книга» тощо. А в категорії «Мультимедіа» передбачено відразу п'ять номінацій, від «Новинної мультимедіа історії» до «Документального мультимедійного проєкту».

Участь у конкурсі платна — 50 доларів. «Телекритика»

ВИСТАВКА ХУДОЖНИКА-ПЕРЕСЕЛЕНЦЯ З КРИМУ

Більше тридцять років різних жанрів і напрямків живопису до уваги херсонської публіки представив художник Руслан Петров, який переїхав до Херсона в липні 2014 року з Ялти. Виставка відкрилася в галереї Херсонської обласної організації Національної спілки художників України.

«У Криму я прожив десять років, там сформувався як художник і завжди буду захищувати себе до кримської школи живопису. А поїхав, не бажаючи ставати громадянином країни, де хамство возведено в ранг держав-

ної політики. У мене були формальні підстави стати громадянином РФ: перші тридцять років життя я прожив в Іжевську, там здобув художньо-педагогічну освіту. Але я хочу бути громадянином України», — розповів він кореспонденту «Крим.Реаліті» про причини переїзду з окупованого півострова.

Це — перша персональна виставка Руслана Петрова. Раніше він брав участь у колективних виставках. Під час попереднього такого заходу він пожертвував гроші, отримані від продажу однієї з картин, на допомогу військовослужбовцям, які перебувають у зоні АТО.

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura@gmail.com

